

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekartta

Työryhmän ehdotus

Kulttuurimatkailun tiekartta -työryhmä

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:21

Kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekartta

Työryhmän ehdotus

Kulttuurimatkailun tiekartta -työryhmä

Opetus- ja kulttuuriministeriö Helsinki 2022

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö

CC BY-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-263-811-3

ISSN pdf: 1799-0351

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2022

Kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekartta : Työryhmän ehdotus

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:21	Teema	Kulttuuri
Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö	

Yhteisötekijä	Kulttuurimatkailun tiekartta -työryhmä	Sivumäärä	62
Kieli	suomi		

Tiivistelmä

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti keväällä 2021 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekartaksi. Tiekartan on tarkoitus määritellä tulevien vuosien kulttuurimatkailun kansalliset kehittämistoimet ja toimia kansallisena ohjaavana asiakirjana Euroopan neuvoston kulttuurireittitoiminnassa.

Tiekartta tukee pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman tavoitetta vahvistaa kulttuurimatkailua. Kestävä kehitys huomioidaan työryhmän ehdotuksessa läpileikkaavasti.

Tiekartta ulottuu vuoteen 2030. Sen visio vuodelle 2030 on, että kulttuurimatkailu tuottaa kestäväää kasvua, erottuu elämyksellisyydellään ja vaikuttaa verkostoituneesti.

Tiekartta sisältää viisi tavoitelukua, jotka koskevat yhteistyön kehittämistä, kestävyyttä, kulttuurimatkailun tuotetarjontaa, digitalisaatiota ja tiedolla johtamista sekä kulttuurialan kansainvälisten toimien ja erityisesti Euroopan neuvoston kulttuurireittien hyödyntämistä kulttuurimatkailussa. Jokainen alaluku sisältää ehdotukset tavoitteita toteuttaviksi toimenpiteiksi.

Asiasanat	kulttuurimatkailu, kulttuuri, taide, kulttuuriperintö, matkailu, kestävä kehitys		
------------------	--	--	--

ISBN PDF	978-952-263-811-3	ISSN PDF	1799-0351
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

Julkaisun osoite	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-811-3
-------------------------	---

Färdplan för den nationella utvecklingen av kulturturismen : Arbetsgruppens förslag

Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2022:21		Tema	Kultur
Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet		
Utarbetad av	Arbetsgruppen för färdplanen för kulturturism	Sidantal	62
Språk	finska		
Referat	<p>Våren 2021 tillsatte undervisnings- och kulturministeriet en arbetsgrupp som hade till uppgift att utarbeta ett förslag till färdplan för den nationella utvecklingen av kulturturismen. Avsikten är att färdplanen ska definiera de nationella utvecklingsåtgärderna inom kulturturismen under de kommande åren och fungera som ett nationellt styrande dokument i Europarådets kulturladsverksamhet.</p> <p>Vägkartan främjar målet att stärka kulturturismen i statsminister Sanna Marins regeringsprogram. Hållbar utveckling beaktas genomgående i arbetsgruppens förslag.</p> <p>Färdplanen gäller fram till 2030. Dess vision för 2030 är att kulturturismen ska skapa hållbar tillväxt, skilja sig från mängden genom sin upplevelserikedom och påverka genom nätverk.</p> <p>Färdplanen innehåller fem mål som gäller utveckling av samarbetet, hållbarhet, produktutbudet inom kulturturism, digitalisering och informationsledning samt utnyttjande av internationell verksamhet inom kultursektorn och i synnerhet Europarådets kulturleder inom kulturturismen. Varje underkapitel innehåller förslag till åtgärder för att uppnå målen.</p>		
Nyckelord	kulturturism, kultur, konst, kulturarv, turism, hållbar utveckling		
ISBN PDF	978-952-263-811-3	ISSN PDF	1799-0351
URN-adress	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-811-3		

Roadmap for the National Development of Cultural Tourism : Working group proposal

Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2022:21	Subject	Culture
Publisher	Ministry of Education and Culture	

Group author	Working group on the Roadmap for Developing Cultural Tourism	
Language	Finnish	Pages 62

Abstract

In spring of 2021, the Ministry of Education and Culture appointed a working group tasked with drawing up a proposal for a Roadmap for the National Development of Cultural Tourism. The aim of the Roadmap is to define the national development measures for cultural tourism for the upcoming years, and to serve as a national guiding document for the Cultural Routes programme of the Council of Europe.

The roadmap supports the objective of the Government Programme of Prime Minister Sanna Marin to boost cultural tourism. Sustainable development is taken into account in the working group's proposal as a cross-cutting principle. The roadmap extends to 2030. The vision for 2030 is that cultural tourism will generate sustainable growth, stand out as a provider of memorable experiences and make an impact through networking.

The Roadmap contains five target themes that focus on the development of cooperation, sustainability, the range of cultural tourism products, digitalisation and knowledge-based management, as well as the utilisation of international activities and especially the Cultural Routes of the Council of Europe in cultural tourism. Each subchapter includes proposals for measures to implement the targets.

Keywords cultural tourism, culture, art, cultural heritage, tourism, sustainable development

ISBN PDF	978-952-263-811-3	ISSN PDF	1799-0351
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-811-3>

Sisältö

Esipuhe	8
1 Johdanto	10
1.1 Tiekarttatyöhön vaikuttavat valtakunnalliset linjaukset ja strategiat	10
1.2 Tiekartan näkökulmia	12
2 Kulttuurimatkailu nyt ja tulevaisuudessa	17
2.1 Kehittyvä kulttuurimatkailu	17
2.2 Toimia kulttuurimatkailun kehittämiseksi	18
2.3 Kulttuurin potentiaali matkailun käyttöön.....	19
3 Visio vuodelle 2030	21
4 Kulttuurimatkailun toimijat	22
5 Tiekartan tavoitteet ja toimenpiteet	24
5.1 Kulttuurimatkailupalvelut syntyvät kohtaamisissa	24
5.1.1 Toimenpiteet.....	26
5.2 Kulttuurimatkailua kestävästi	26
5.2.1 Toimenpiteet	28
5.3 Kotimaassa ja kansainvälisesti vetovoimainen kulttuurimatkailu	29
5.3.1 Toimenpiteet	31
5.4 Digitalisoitunut ja tiedolla johdettu kulttuurimatkailu	32
5.4.1 Toimenpiteet.....	34
5.5 Kansainvälisestä yhteistyöstä pontta kulttuurimatkailuun	35
5.5.1 Toimenpiteet.....	38
6 Toimenpiteiden julkinen rahoitus ja rahoituksen kehitysnäkymiä	40
6.1 Toimenpiteiden julkinen rahoitus	40
6.2 Rahoituksen kehitysnäkymiä	41
7 Tiekartan jatkovalmistelu, toteutus ja seuranta	42
8 Lähteet	43

Liite 1. Tiekartan toimenpiteet ja niiden toteuttaminen	47
Liite 2. Rahoitusinstrumentteja	56
Kansallinen julkinen rahoitus	56
EU:n rakenne- ja investointirahastot	57
EU:n elpymisväline	58
EU:n ohjelmat	59
Liite 3. Toimenpiteitä kulttuurimatkailun kehittämiseksi Suomessa 2011–2022	61

ESIPUHE

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 27.4.2021 työryhmän laatimaan kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekarttaa. Työryhmän tehtävänä oli valmistella tiekarttaehdotus, jossa määritellään tulevien vuosien kulttuurimatkailun kansalliset kehittämistoimet. Lisäksi tiekartan on tarkoitus toimia kansallisena ohjaavana asiakirjana Euroopan neuvoston kulttuurireittitoiminnassa.

Kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekartan laatiminen tukee pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman ja Suomen matkailustrategian 2019-2028 tavoitetta vahvistaa kulttuurimatkailua. Tiekarttatyö kiinnittyy myös hallitusohjelman tavoitteeseen vahvistaa luovia aloja. Työryhmän toimeksiannossa korostettiin kestävän kehityksen tavoitteiden läpileikkaavaa huomioon ottamista.

Työryhmän puheenjohtajana toimi johtaja Minna Karvonen opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Työryhmän jäseniä olivat erityisasiantuntija Antti Huntus Taiteen edistämiskeskuksesta, Team Finland -koordinaattori Vesa Kojola Pohjanmaan ELY-keskuksesta ja elinvoimapäällikkö Terhi Mäkinen Pohjanmaan ELY-keskuksesta, erityisasiantuntija Tarja Koistinen Uudenmaan liitosta ja varajäsenenä kulttuurikoordinaattori Kai-Eerik Käsälä Keski-Pohjanmaan liitosta, kulttuuriasiainneuvos Mirva Mattila opetus- ja kulttuuriministeriöstä, ympäristöneuvos Tuija Mikkonen ympäristöministeriöstä, osastonjohtaja Ulla Salmela Museovirastosta, erityisasiantuntija Johanna Selkee Suomen Kuntaliitosta, maaseutuylitarkastaja Marianne Selkäinaho maa- ja metsätalousministeriöstä, asiantuntija Kirsi Tervola-Joutsen työ- ja elinkeinoministeriöstä ja asiantuntija Sini Markoff työ- ja elinkeinoministeriöstä, erityisasiantuntija Hannu Tolonen opetus- ja kulttuuriministeriöstä sekä erikoissuunnittelija Leena Yli-Piipari Metsähallituksesta ja varajäsenenä luontopalvelujohtaja Henrik Jansson Metsähallituksesta.

Pysyvinä asiantuntijajäseninä työryhmässä toimivat lähetystöneuvos Lotta Nymann-Lindegren ulkoministeriöstä ja sisältö- ja viestintäasiantuntija Sima Al-khafaji ulkoministeriöstä sekä kehittämispäällikkö Petteri Takkula Suomenlinnan hoitokunnasta ja varajäsenenä matkailuasiantuntija Milla Öystilä Suomenlinnan hoitokunnasta.

Työryhmän sihteeristössä toimivat asiantuntija Emma Harju opetus- ja kulttuuriministeriöstä (31.12.2021 asti projektipäällikkönä Museoviraston edustajana), neuvotteleva virkamies Anne Mattero opetus- ja kulttuuriministeriöstä, asiantuntija Riikka Mäkinen opetus- ja kulttuuriministeriöstä sekä kulttuurimatkailun asiantuntija, Järvi-Suomen suuraluepäällikkö Susanna Markkola Visit Finlandista.

Työryhmä kokoontui 10 kertaa. Työn käynnistyessä työryhmä kutsui sidosryhmänsä kick-off-tilaisuuteen, joka järjestettiin 7.6.2021. Työryhmä kokosi työnsä tueksi sidosryhmien näkemyksiä verkkokyselyllä ja kuuli kokouksissaan asiantuntijoita. Tiekarttatyötä vietiin eteenpäin myös kulttuurireittitoimijoille ja matkailun suuralueilla järjestetyissä työpajoissa. Verkkokyselyn tulokset julkaistiin valtioneuvoston julkaisusarjassa marraskuussa 2021.

Työryhmän työtä tukivat matkan varrella monet asiantuntijat. Työryhmä kiittää kaikkia tiekarttatyöhön osallistuneita.

Saatuana työnsä päätökseen työryhmä luovuttaa kunnioittaen ehdotuksensa kulttuuri-
matkailun kansallisen kehittämisen tiekartaksi opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Helsingissä 18.5.2022

1 Johdanto

Kulttuurimatkailu yhdistää laajaa toimijajoukkoa sekä useita toimialoja. Se tuo yhteen eri alojen palveluita ja sisältöjä sekä niiden käyttäjiä, jotka alasta ja toimijasta riippuen voidaan nähdä asiakkaina, yleisöinä, matkailijoina tai kumppaneina.

Kulttuurimatkailun voimavaroja ovat taiteen ja kulttuurin eri muodot. Ne voivat kertoa menneisyydestä, ottaa kantaa nykyhetkeen tai luodata tulevaa – kutsua katsomaan, kuulemaan, kokemaan, nauttimaan, pohtimaan ja toimimaan.

Sekä kulttuuri- että matkailuala ovat 2020-luvun alussa uuden edessä. Koronapandemian jälkeinen jälleenrakennus sekä ilmastonmuutokseen, teknologiseen kehitykseen ja muihin toimintaympäristön muutoksiin vastaaminen edellyttävät aloilta uusia ratkaisuja. Samalla on kyettävä huolehtimaan alojen toimintaedellytyksistä. Tiekartta ulottuu vuoteen 2030.

Kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekartta ehdottaa toimia, joilla pyritään vahvistamaan kulttuurimatkailua muuttuvassa toimintaympäristössä. Tiekartan pääasiallisena tavoitteena on luoda yhteinen suunta tulevaisuuden kestäväälle ja kilpailukykyiselle kulttuurimatkailulle. Tavoitteen täytyminen edellyttää eri alojen toimijoilta yhteistyötä, johon tiekartan toimenpiteillä halutaan osaltaan kannustaa.

Tiekartan luvussa 2 kuvataan kulttuurimatkailun nykytila ja tunnistetaan tulevaisuuden muutossuuntia. Luku 3 esittelee tiekartan vision. Luvussa 4 hahmotellaan kulttuurimatkailun toimijakenttä. Luku 5 esittelee tiekartan tavoitteet ja toimenpiteet. Tiekartan päätteeksi käsitellään toimenpiteiden rahoitusta ja tiekartan toimien toteutusta.

1.1 Tiekarttatyöhön vaikuttavat valtakunnalliset linjaukset ja strategiat

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen tavoitteena on osallistava ja osaava Suomi sekä sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Hallitusohjelma asettaa tavoitteeksi, että Suomi on hiilineutraali vuonna 2035 ja hiilinegatiivinen pian sen jälkeen. Tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan ripeitä toimia kestävyden vahvistamiseksi eri politiikka-aloilla.

Tiellä kohti kokonaisvaltaisesti kestävämpää yhteiskuntaa on tarkasteltava kulutus- ja tuotantotapoja, joihin voidaan osaltaan vaikuttaa kulttuurimatkailun keinoin. Tiekartan toimenpiteillä tuetaan hallitusohjelman tavoitetta vahvistaa kulttuurimatkailua. Tavoite kiinnittyy hallitusohjelman tavoitteeseen luovien alojen edistämisestä. Hallitusohjelmassa kiinnitetään huomiota myös alueiden ja kaupunkien erityispiirteisiin sekä luontomatkailuun, jotka liittyvät läheisesti tiekartan tavoitteisiin.

Kulttuurimatkailu on osa luovaa taloutta. Luovien alojen kasvua edistäviä toimenpiteitä toteutetaan vuonna 2020 julkaistun Luovan talouden tiekartan mukaisesti. Tiekartassa otetaan huomioon muun muassa tarve alojen ekosysteemien mallintamiseen, tietopohjan ja osaamisen vahvistamiseen sekä kansainvälistymiseen. Luovien alojen vahvistaminen on myös yksi opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategian 2025 tavoitealueista.

Matkailun kokonaiskehittämistä Suomessa ohjaa Suomen matkailustrategia vuosille 2019–2028. Suomen tavoitteena on olla Pohjoismaiden kestävimmin kasvava matkailukohde. Matkailua kehitetään vastuullisena ja kasvavana palveluliiketoiminnan alana, joka luo hyvinvointia ja työllisyyttä ympärivuotisesti koko Suomessa. Strategiassa asetetaan matkailun kehittämiseksi tavoitteet vuoteen 2028 sekä toimenpiteet vuosille 2019–2023. Strategiaan sisältyvissä toimenpiteissä asetetaan tavoitteeksi kehittää kulttuurimatkailua muun muassa verkostomaista yhteistyötä ja teemallisia eurooppalaisia kulttuurireittejä kehittämällä. Kulttuurimatkailun tiekartta vie näitä tavoitteita käytäntöön.

Strategiassa korostetaan myös kestävä luontomatkailun kehittämistä, minkä keskiössä ovat kansallispuistot. Maailmanperintökohteiden, kansallispuistojen ja muiden Metsähallituksen matkailullisesti tärkeiden kohteiden, kuten historiakohteiden, vetovoima perustuu usein luonnon ja kulttuurikohteiden kohtaamiseen. Matkailustrategian toimenpiteillä kehitetään kestävä luontomatkailua, vahvistetaan kansallispuistojen ja muiden valtion luontoalueiden palveluiden tuotteistamista ja vahvistetaan yhteistyötä.

Läpileikkaavana teemana matkailustrategiassa on yhteistyö, joka on välttämätöntä matkailun kestävä kasvun ja uudistumisen saavuttamisessa. Toimenpiteitä toteutetaan laajan toimijajoukon yhteistyönä.

Kulttuurimatkailuun liittyviä kehittämistavoitteita sisältyy lisäksi moniin sektorikohtaisiin strategioihin ja linjauksiin. Näitä ovat muun muassa Kansallinen maailmanperintöstrategia 2015–2025 ja Museopoliittinen ohjelma 2030, jotka nostavat esiin maailmanperintökohteiden ja museoiden mahdollisuudet matkailun kehittämisessä. Kulttuurimatkailun tiekartatöiden taustalla vaikuttavat myös taide- ja kulttuurifestivaaliohjelma 2017–2025, johon on kirjattu tapahtumamatkailun vahvistaminen, sekä arkkitehtuuripoliittinen ohjelma 2022–2035, jolla edistetään arkkitehtuurimatkailua ja arkkitehtuurin merkityksen

monipuolista vahvistamista. Vuonna 2020 päättynyt kulttuuriympäristöstrategia ja tuleva maisemapolitiikan määrittely¹ nostavat esiin kulttuuriympäristöjen ja maiseman mahdollisuudet matkailun ja muiden elinkeinojen vetovoimatekijöinä. Vuonna 2022 valmistuvassa ehdotuksessa vuoteen 2030 ulottuvaksi kulttuuriperintöstrategiaksi on otettu huomioon kulttuuriperintömatkailun mahdollisuudet.

1.2 Tiekartan näkökulmia

Kulttuuri

Tiekartta nojautuu laajaan kulttuurikäsitukseen, jossa kulttuurin nähdään sisältävän muun muassa eri kulttuurin ja taiteen alat, kulttuuriperintö, kulttuuriympäristöt ja arkielämän käytännöt. Kulttuurimatkailun voimavaroiksi voivat näin nousta mitkä tahansa kulttuurin ja taiteen sisällöt ja näköalat sekä matkailun paikat.

Tiekartassa viitataan paikoin myös tiettyihin kulttuurin, taiteen, kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristöjen erityispiirteisiin. Tavoitteena kuitenkin on, että laajan kulttuurikäsitksen kautta kulttuurimatkailu näyttäytyisi monimuotoisena: kulttuurimatkailun kehittäminen koskee niin kaikkia taiteenaloja, kulttuuritapahtumia, museota, kulttuuriympäristöjä kuin arjessa elävää kulttuuriperintöäkin.

Kulttuuri tiekartassa

Taiteen ja kulttuurin aloja ovat muun muassa musiikki, teatteri, tanssi, sirkus ja performanssitaiteet eli niin kutsutut esittävät taiteet, kirjallisuus, muotoilu, arkkitehtuuri sekä kuvataide, valokuvataide, sarjakuva ja mediataide eli niin kutsutut visuaaliset taiteet. Audiovisuaalista kulttuuria ovat muun muassa elokuvat, televisio- ja radio-ohjelmat, digitaaliset pelit, musiikkivideot sekä videotaide. Kulttuurialan toimijoita ovat myös muun muassa museot, Unescon maailmanperintökohteiden ylläpitäjät ja kulttuuriperintöala, joka kattaa kulttuuriperinnön säilyttämistä, kehittämistä ja käyttöä esimerkiksi vapaan kansalaistoiminnan puitteissa.

¹ Ympäristöministeriön johdolla on keväällä 2022 valmisteilla maisemapoliittisen ohjelman taustaselvitys.

Luovat alat voidaan jaotella luoviin sisältöihin, luoviin palveluihin sekä luoviin tuotteisiin ja kulttuuriin. Luovien alojen yhteydessä puhutaan erityisesti Euroopassa usein kulttuurialasta. Luovilla aloilla on yhteys kulttuurimatkailuun esimerkiksi paikallisen ja alueellisen vetovoiman ja erottautumisen ajureina.

Kulttuuriympäristö on kulttuuria sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta ilmentävää ympäristöä. Kulttuuriympäristöihin voidaan lukea kuuluvaksi rakennetut kulttuuriympäristöt, kiinteät muinaisjäännökset ja muut erikäiset arkeologiset kohteet, kulttuurimaisemat ja perinnebiotoopit. Maisemassa voi painottua luonnon tai kulttuurin vaikutukset. Niitä on niin maaseudulla kuin kaupungeissa ja taajamissakin. Kulttuuriympäristöt ja maisemat voivat olla arvokkaiksi tunnistettuja alueita ja kohteita tai ne voivat olla arjen ympäristöjä.

Kulttuuri on myös ihmisten välistä kanssakäymistä, tapoja ja vuorovaikutusta. Esimerkiksi kielellä on tiivis yhteys tähän kulttuurin ulottuvuuteen. Kulttuurimatkailussa tähän osaan kulttuurista viitataan usein ”paikallisena elämäntapana”.

Kestävä kehitys

Kulttuurimatkailun tiekartan toimenpiteiden perustan muodostaa kestävä kehitys. Kestävää kehitystä lähestytään tiekarttatyössä ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen ulottuvuuden kautta. Ollakseen kestävä kulttuurimatkailun edistämistyön tulee kattaa kaikki neljä ulottuvuutta.

Kulttuurimatkailun kestävässä kehittämisessä ei ole aina onnistuttu. Niin kotimaasta kuin maailmalta tunnetaan tapauksia, joissa matkailu on loukannut esimerkiksi alkuperäiskansojen oikeuksia. Haasteisiin voidaan vastata lisäämällä tietoisuutta sekä aktiivisella vastuullisuustyöllä. Suomessa saamelaisilla alkuperäiskansana on kotiseutualueellaan kiel-tään ja kulttuuriaan koskeva perustuslain mukainen itsehallinto. Yhteistyötä vastuullisen, saamelaiskulttuurin elinvoimaisuutta tukevan matkailun kehittämiseksi on tulevaisuu-
dessa tarpeen vahvistaa.

Kulttuurinen kestävyys tarkoittaa tiekartassa sitä, että matkailu tukee kulttuurin aineellisten ja aineettomien voimavarojen säilymistä, kulttuurin kestävää käyttöä kulttuurin ehdoilla ja kulttuurin sekä luovien alojen yhteiskunnallisen merkityksen vahvistumista. Kulttuurisesti kestävä matkailu ei vahingoita kulttuuriperintöä tai haittaa kulttuuristen oikeuksien toteutumista, vaan avaa mahdollisuuksia identiteettien rakentumiseen ja kulttuuriseen vuorovaikutukseen.

Vaikka YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:een ei sisälly kulttuurista pilaria, on kulttuurilla vahva rooli kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Agenda 2030:ssa kulttuuri voidaan nähdä kestävän kehityksen ajurina ja mahdollistajana, joka vaikuttaa kestävyden muiden ulottuvuuksien saavuttamiseen². Kulttuurimatkailun tiekartatyössä kestävän kehityksen kulttuurista ulottuvuutta pidetään myös matkailun muutosvoimana, joka voi lisätä kestävyttä esimerkiksi vaikuttamalla matkailijoiden asenteisiin sekä tarjoamalla matkailulle uusia kestäviä sisältöjä. Agenda 2030:ssa sitoudutaan kehittämään työpaikkoja luovaa ja paikallista kulttuuria sekä tuotteita edistävää kestävä matkailua.

Kestävä kulttuurimatkailu perustuu yhteistyöhön. Yhteistyöhön perustuvaa kestävän kulttuurimatkailun määritelmää on esittänyt raportissaan muun muassa EU:n avoimen koordinaatiomenetelmän työryhmä, joka korostaa kulttuuristen voimavarojen ja matkailun integroitua hallintaa sekä matkailun tuottaman hyödyn tasaista jakautumista eri toimijoiden kesken³. Tärkeää on myös varmistaa, että matkailun ulkopuolinen paikallinen väestö voi vaikuttaa matkailun kehittämistoimiin.

Kestävään kehitykseen ja sen edistämiseen liittyy läheisesti vastuullisuus. Tiekartassa vastuullisuudella tarkoitetaan kestävän kehityksen mukaisten toimien toteuttamista ja kestävän kehityksen edistämistä käytännön tasolla. Visit Finlandin kestävän matkailun ohjelma Sustainable Travel Finland tarjoaa perustan tiekartan käytännön vastuullisuustoimille.

2 [Resolution 72/229. Culture and sustainable development.](#)

3 Sustainable Cultural Tourism. Report of the OMC (Open Method of Coordination) Working Group of Member States' Experts (2019). Publications Office of the European Union, Luxembourg, DOI: 0.2766/400886. [Julkaisu verkossa.](#)

Kulttuurimatkailu

Kulttuurimatkailulle ei ole laajasti vakiintunutta kansainvälistä määritelmää. Kansallisessa kehittämistyössä kulttuurimatkailu määriteltiin vuonna 2013 seuraavasti:

Kulttuurimatkailussa tuotetaan alueellisia ja paikallisia kulttuurin voimavaroja arvostaen matkailutuotteita ja -palveluja paikallisille ja alueen ulkopuolisille ihmisille ja tarjotaan niitä liiketoiminnallisin perustein. Tavoitteena on luoda elämyksiä ja mahdollisuus tutustua näihin kulttuurisiin voimavaroihin, oppia niistä ja osallistua niihin. Näin vahvistetaan ihmisen identiteetin rakentumista sekä oman että muiden kulttuurien ymmärrystä ja arvostusta.

Kulttuurimatkailun voimavaroja ovat kaikki ihmisen aikaansaama ja muokkaama; historia, kulttuurimaisemat, rakennettu ympäristö, arkeologiset kohteet, museot, esittävä taide, visuaalinen taide, tapahtumat, käsityö, kieli, maut, perinteet, tavat, arvot, aatteet, elämäntyyli, uskonto, luonteenpiirteet sekä saavutukset tieteessä, taiteessa, teknologiassa ja elinkeinoissa.⁴

Määritelmää on hyödynnetty erityisesti Visit Finlandin koordinoiman Culture Finland -katto-ohjelman puitteissa tehdyssä kehitystyössä.

Tähän asti Suomessa käytetty kulttuurimatkailun määritelmä kattaa erityisesti kulttuurimatkailupalvelut ja niiden sisällöt. Kestävää matkailua koskevan ymmärryksen lisääntymisen ja toimintaympäristön muutosten myötä määritelmää on tarpeen päivittää.

Määritelmän päivittämistä puoltaa myös tarve kehittää kulttuurimatkailun vaikuttavuuden seuranta. Maailman matkailujärjestön vuoden 2018 katsauksen mukaan arviot kulttuurimatkailun volyyymista voivat vaihdella jopa kymmeniä prosenttiyksiköitä sen mukaan, miten laajasti kulttuurimatkailu on määritelty. Katsauksessa erotetaan laajat määritelmät, joissa kulttuurimatkailu nähdään kaikkena kulttuurisiin tarpeisiin vastaavana matkailuna ja kapeat määritelmät, joissa kulttuurimatkailu perustuu matkailijoiden haluun matkustaa erityisesti jonkin tietyn kulttuurielämyksen vuoksi. Valtaosa katsaukseen vaikuttaneista asiantuntijoista arvioi, että kulttuurimatkailun mittaamisessa olisi tarkoituksenmukaisinta hyödyntää sekä kulttuuripalveluiden käyttöä että matkailijoiden motivaatiota kartoittavia mittareita.⁵ Määritelmää päivittämällä voidaan tavoittaa aiempaa tehokkaammin niin kulttuurin vuoksi matkustavat kuin kulttuurista matkansa aikana nauttivat muut matkailijat.

⁴ Opetus- ja kulttuuriministeriö (2013). Matkailu ja kulttuurin syke. Kulttuurin matkailullinen tuotteistaminen -toimintaohjelman 2009—2013 loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:6. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. [Julkaisu verkossa.](#)

⁵ World Tourism Organization (2018), Tourism and Culture Synergies, UNWTO, Madrid. [Julkaisu verkossa.](#)

Vastuullisuuden vahvistamiseksi ja kulttuurimatkailun kohderyhmien tavoittamiseksi tiekarttaa valmistellut työryhmä ehdottaa kulttuurimatkailulle päivitettyä määritelmää:

Kulttuurimatkailu on kestävä kehityksen mukaista liiketoimintaa ja palveluita, joissa paikallisia kulttuurisia voimavaroja tulkitaan ja tehdään saavutettavaksi matkailijoille, alueen asukkaille ja lähialueiden ihmisille. Kulttuurimatkailu perustuu matkailijan haluun kokea matkakohteen kulttuuria matkansa aikana.

Kulttuurisia voimavaroja kohdellaan kulttuurimatkailussa kunnioittaen ja niiden arvoja kestävästi vahvistaen. Kulttuurimatkailupalvelut tuotetaan yhdessä eri toimijoiden kesken. Kulttuurimatkailu voi pohjautua mihin tahansa kulttuurin tai taiteen alaan, tapahtumaan, paikkaan, kohteeseen tai ilmiöön: esitykseen, näyttelyyn, kulttuuritapahtumaan, aineelliseen tai aineettomaan kulttuuriperintöön, kulttuuriympäristöön, maisemaan tai kokemukseen paikallisesta elämäntavasta.

Ehdotusta hyödynnetään ensi kertaa tiekartan toimenpiteissä. Se on pohja tiekartan visiolle ja toimenpiteille ja suuntaa tiekartan toteuttamista.

2 Kulttuurimatkailu nyt ja tulevaisuudessa

Kulttuurin ja matkailun voimavarojen yhdistäminen tarjoaa monia mahdollisuuksia kumman alan kehittämiseksi. Kulttuurisällöt rikastavat matkailijoiden kokemuksia ja kulttuurien väliset kohtaamiset lisäävät molemminpuolista ymmärrystä ja kulttuurin arvostusta. Kulttuuri vahvistaa matkakohteiden kilpailukykyä, ja matkailu puolestaan hyödyttää paikallisia kulttuuritoimijoita ja paikallisyhteisöjä monipuolistamalla ansaintamahdollisuuksia sekä vahvistamalla talous- ja työllisyysvaikutuksia. Kulttuurimatkailun avulla voidaan lisätä ympärivuotista tuotetarjontaa ja tasoittaa matkailun kausiluonteisuutta.⁶

2.1 Kehittyvä kulttuurimatkailu

Matkailualan kasvu oli 2010-luvun loppua kohti nousujohteista. Ennen koronapandemiaa arvioitiin matkailun kokonaiskysynnän voivan kasvaa lähes neljänneksellä vuoteen 2028 mennessä. Vuonna 2019 Suomessa kirjattiin 7,1 miljoonaa ulkomaista yöpymistä vuonna 2019. Yöpymiset lisääntyivät 3 prosenttia vuoteen 2018 verrattuna.

Kotimaan matkailulla on merkittävä rooli Suomessa. Jo ennen koronapandemiaa suomalaisten matkailukulutus muodosti 67 prosenttia kokonaiskysynnästä. Covid-19-pandemian myötä ulkomaanmatkailu romahti ja kotimaanmatkailun suhteellinen merkitys kasvoi: vuonna 2020 kotimaisen kulutuksen osuus nousi 84 prosenttiin ja vuonna 2021 arviolta lähes 90 prosenttiin kokonaiskysynnästä.⁷

6 World Tourism Organization (2021). Big Data in Cultural Tourism – Building Sustainability and Enhancing Competitiveness, UNWTO, Madrid. [Julkaisu verkossa](#).

7 [Matkailutilinpito 2019-2020 ja arvio vuoden 2021 kehityksestä](#).

Kulttuurimatkailu on kasvanut 2010-luvun lopulla vuositasolla hieman nopeammin kuin kansainvälinen matkailu yleisesti⁸. Nykyisellään Euroopan matkailusta jopa 40 prosenttia on kulttuurimatkailua⁹. Kahdelle kolmannekselle eurooppalaisista matkailijoista kulttuuriperintö voi vaikuttaa lomakohteen valintaan¹⁰.

Suomi-kuvalla on suuri merkitys Suomeen kohdistuvan matkailun taustatekijänä. Suomen maakuvassa merkittävimpiä vahvuuksia ovat hyvä hallinto, toimiva ja oikeudenmukainen yhteiskunta, koulutus ja osaaminen sekä luonto, kestävyys ja elämänlaatu. Maakuvan heikkouksia ovat nykykulttuurin ja taide-elämän sekä kulttuurihistoriallisten kohteiden vähäinen tunnettuus. Kulttuuriset tekijät synnyttävät positiivisia elämyksiä ja niiden merkitys on keskeinen, kun ihminen muodostaa suhdettaan toiseen maahan. Kulttuurin tunnettuuden kasvattaminen on siten tärkeää sekä matkailun edistämisen että koko Suomi-kuvan kannalta. Suomen maakuvan tunnettuus ja yleinen pidettävyys kuitenkin vahvistuu tällä hetkellä eniten juuri kulttuurin ja matkailun osa-alueilla. Kehitys on ollut nousujohteista jo useita vuosia.¹¹

Kotimaanmatkailussa kulttuurin merkitys on kasvanut 2010-luvun jälkipuoliskolla. Kulttuuriperintöbarometrin (2021) mukaan halukkuus käyttää aikaa ja rahaa kulttuuriperintömatkailuun oli noussut 10 prosenttiyksikköä vuodesta 2017. Vuonna 2021 vastaajista neljä viidestä arvioi kulttuuriperinnön lisäävän kotimaanmatkailua.¹²

2.2 Toimia kulttuurimatkailun kehittämiseksi

Suomen kulttuurimatkailun kehittämiseksi valtionhallinnossa on toteutettu pitkäjänteisiä toimia vuodesta 2011 alkaen. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisesti kulttuurimatkailua on 2020-luvun taitteen molemmin puolin vahvistettu muun muassa tukemalla kulttuurimatkailun kehittämistyötä opetus- ja kulttuuriministeriön avustuksilla sekä vahvistamalla kulttuurimatkailun kansallista koordinaatiota ja Euroopan neuvoston kulttuurireittitoimintaan liittyvää yhteistyötä.

8 World Tourism Organization (2018).

9 [Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Matkailu ja liikenne vuonna 2020 ja sen jälkeen \(COM\(2020\) 550 final\)](#).

10 Special Eurobarometer 466: Cultural Heritage.

11 Maakuvan vuosikatsaus, Nation Brand Index, 2021.

12 [Kulttuuriperintöbarometri 2021](#), Museovirasto, ympäristöministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö. CC BY 4.0.

Business Finlandin Visit Finland -yksikkö on vastannut vuodesta 2014 kulttuurimatkailun valtakunnallista kehittämistyötä koordinoivasta Culture Finland -katto-ohjelmasta. Ohjelman puitteissa on tuotettu kulttuurimatkailuun liittyviä kartoituksia ja oppaita sekä edistetty verkostoitumista ja tuotekehitystä ja markkinointia.

Alueellisesti ja paikallisesti kulttuurimatkailua on kehitetty sekä hankerahoituksella että aluekoordinaatiota vahvistamalla. Toimenpiteitä kulttuurimatkailun kehittämiseksi Suomessa 2011–2022 on kuvattu tarkemmin liitteessä 3.

2.3 Kulttuurin potentiaali matkailun käyttöön

Koronapandemian jälkeinen elpyminen sekä kansainvälisen poliittisen tilanteen muutokset ja kriisit aiheuttavat 2020-luvun taitteessa epävarmuutta kulttuurimatkailun toimintaympäristöön. Vuoden 2022 IPCC-raportti osoittaa ilmastonmuutoksen vaikuttavan globaalisti hyvinvointia alentavasti, kun kulttuuria ja elinkeinoja häviää sen seurauksena¹³. Samalla arvioidaan, että aineettomien elämysten merkitys matkailun ylellisyytenä korostuu tulevaisuudessa. Kestävän kulttuurimatkailun näkökulmasta olennaista on, kuinka ilmastonmuutoksen torjunnassa sekä vastuullisten toimintamallien kehittämisessä onnistutaan.

Kansainvälisen kysynnän vaihtelua tasaa kotimaanmatkailu. Covid-19-pandemian kiihdyttämän lähimatkailun uskotaan pitävän pintansa myös tulevaisuudessa kuluttajien vastuullisten matkailuvalintojen myötä. Kotimaanmatkailijoista kulttuuri kiinnostaa erityisesti kaupunkilomailijoita (20 prosenttia suomalaisista) sekä kulttuurista ja luonnosta nauttivia (24 prosenttia suomalaisista)¹⁴. Vaikuttaa kuitenkin todennäköiseltä, että koronatilanteen parantuessa ulkomaanmatkojen määrät alkavat jälleen kasvaa. Suomalaisten yritysten kasvumahdollisuudet tulevat kansainvälisiltä markkinoilta.

Kestävä matkailu, digitalisaatio ja tiedolla johtaminen määrittävät Suomen kulttuurimatkailun tulevaisuuskuvaa. Matkailualaa koskevien heikkojen signaalien ja muutostrendeistä tehtyjen havaintojen perusteella Suomeen kohdistuvaa kansainvälistä matkailukysyntää voidaan lisätä hyödyntämällä ekologisesti, sosiaalisesti, taloudellisesti ja kulttuurisesti kestävä matkailua, luonto- ja outdoors-matkailua sekä digitalisaatiota ja teknologiaa.

13 IPCC (2022). Summary for Policymakers. [Julkaisu verkossa](#).

14 Honkanen, Antti, Sammalkangas, Jatta & Salonen, Pasi. Kotimaanmatkailun nykytila ja potentiaali – selvitys kohderyhmistä ja kehittämistoimista (2021). Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021:14, työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki. [Julkaisu verkossa](#).

Suomeen matkustavat arvostavat aitoja kohtaamisia ja toivovat pääsevänsä nauttimaan luonto- ja kulttuuriympäristöistä. Vastuullisesti matkailemalla voidaan luoda niin parempia matkailukohteita kuin asuinpaikkojakin: tuoda taloudellista hyvinvointia ja työtä paikallisille yhteisöille samalla kunnioittaen alkuperäistä luontoa ja kulttuuria.¹⁵

Visit Finlandin tekemän kohderyhmäanalyysin mukaan Suomeen matkustavista kohderyhmistä kulttuuriset sisällöt kiinnostavat eniten Aitousen etsijöitä ja City-breikkaajia, joista kumpikin muodostaa noin 22 prosenttia maailman kaikista matkailijoista. Aitousen etsijöillä matkustusmotiivina on tutustuminen paikalliseen elämäntapaan, ja heitä kiinnostavat muun muassa arkkitehtuuri- ja Unesco-kohteet, museot, festivaalit ja paikalliset kulttuuritapahtumat, design ja käsityö, kulttuurimatkailureitit ja paikalliseen elämäntapaan liittyvät mökkeily, saunominen ja ruokakulttuuri. City-breikkaajille tärkeitä ovat muun muassa nähtävyydet ja historia, museot, festivaalit, tapahtumat, konsertit ja design.¹⁶

Suomen taide- ja kulttuuritarjonnan sekä aineellisen ja aineettoman kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristöjen parempi hyödyntäminen kotimaan- ja kansainvälisessä matkailussa edellyttää nykyistä huomattavasti aktiivisempaa digitalisaation mahdollisuuksien tunnistamista ja käyttöä. Digitaalisen tiedon ja digitaalisten sisältöjen keruuta, hallintaa, yhdistelyä ja jakamista parantavat työkalut, alustat ja palvelut auttavat matkailijoita hankkimaan tietoa, ostamaan palveluita ja kokemaan sekä virtuaalisia että fyysisiä elämyksiä. Samalla ne mahdollistavat sekä kulttuuri- että matkailupalveluiden ja -organisaatioiden tietoon perustuvan johtamisen.¹⁷

15 Visit Finland (2021). Kansainvälisen matkailun tulevaisuuden trendit 2022. [Julkaisu verkossa](#).

16 Visit Finland (2018). Tunne asiakkaasi – kohderyhmäopas matkailuyrityksille. [Julkaisu verkossa](#).

17 Visit Finland 2021.

3 Visio vuodelle 2030

Kulttuurimatkailu tuottaa kestäväää kasvua, erottuu elämyksellisyydellään ja vaikuttaa verkostoituneesti.

Kun tiekartan visio on toteutunut, vuonna 2030:

- **Kulttuurimatkailu tuottaa kestäviä ratkaisuja.** Kulttuurimatkailupalvelut tuotetaan yhteisissä verkostoissa tulevaisuuteen katsoen ja ilmastotavoitteet tiedostaen. Kulttuurimatkailutoimijat ovat edelläkävijöitä ekologisesti, sosiaalisesti, taloudellisesti ja kulttuurisesti kestävien matkailupalvelujen tuottajina ja kannustavat toisiaan sekä asiakkaitaan toimimaan kestävään kehityksen eteen.
- **Kulttuurimatkailu vahvistaa kulttuurialaa, luo hyvinvointia ja tukee talouden kestäväää kasvua.** Kulttuurimatkailu tuo kulttuurin sisällöille ja palveluille uusia yleisöjä, mikä vahvistaa alan toimijoiden tulopohjaa ja tukee osallistumista kulttuuriin. Kulttuurimatkailu lisää elinvoimaa ja tukee työllisyyttä ympärivuotisesti eri puolilla Suomea. Kulttuurimatkailun kansantaloudellinen merkitys on kasvanut.
- **Kulttuurimatkailu avaa silmät näkemään lähellä olevat kohteet ja lisää moninaisen Suomen lumovoimaa.** Laadukas kulttuurimatkailun tuotetarjonta houkuttelee kulttuurin ja taiteen pariin sekä kulttuuriympäristöjen ja maisemien äärelle läheltä ja kaukaa. Kulttuurimatkailun palvelutarjonta vastaa moniarvoisen yhteiskunnan tarpeisiin ja tukee kulttuurista vuorovaikutusta. Uteliaisuutta herättävä ja vahvuksiinsa luottava Suomi erottuu kansainvälisesti omaperäisyydellään ja on vastuullisen matkailijan valinta.

4 Kulttuurimatkailun toimijat

Kulttuurimatkailu yhdistää laajaa joukkoa toimijoita, ja mahdollisuuksia kulttuurimatkailun kehittämiseksi voi avautua uusista ja yllättävistä kumppanuuksista. Kentän laajuus on kuitenkin todettu myös haasteeksi. Kulttuurin ja matkailun aloilla toimivat eivät välttämättä koe toistensa toimintakulttuuria omakseen tai tunnista toimivansa kulttuurimatkailun parissa.

Yksi tiekartan tavoitteista on, että kulttuurimatkailun kehittämistoimet tavoittaisivat toimijat jatkossa aiempaa laajemmin ja kohdennetummin. Tähän tarvitaan yhteistä ymmärrystä siitä, keille kaikille kulttuurimatkailun kehittäminen tarjoaa mahdollisuuksia.

Kulttuurimatkailun toimijakenttä voidaan hahmottaa ekosysteeminä. Ekosysteemissä eri toimijat muodostavat keskenään verkostoja, joiden toimintaan ja vuorovaikutukseen vaikuttavat myös muissa verkostoissa ja toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset. Verkostoja voi yhdistää yhteinen arvopohja ja yhteiset tavoitteet, ja niiden välillä liikkuu niin sisältöjä ja palveluita kuin ajatuksia ja osaamista. Verkostomaisessa ekosysteemissä myös tuotteet ja palvelut sekä niiden arvo muodostuvat verkostoissa suoraviivaisten arvoketjujen sijaan. Näin pienilläkin vaikutteilla verkostojen eri osissa voi olla suuri vaikutus ekosysteemiin kokonaisuutena.¹⁸

Vaikka ekosysteemi muuntautuu jatkuvasti ja perustuu toimijoiden väliseen vuorovaikutukseen, voi sitä pyrkiä tietoisesti vahvistamaan yhteistyötä kehittämällä. Tiekartan lähtökohtana on, että kulttuurimatkailussa on tilaa kaikille. Sen vuoksi koko laajaa kulttuurin ja matkailun toimijajoukkoa koskevat toimet on suunnattu yhteisesti kulttuurimatkailutoimijoille.

18 Ekosysteemikuvaus mukailen Hirvi-Ijäs, Maria & Renko, Vappu (2022). Nykyaikaisen ekosysteemeissä. Tapaustutkimus: Pro Artibus. Cuporen työpapereita 16. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. [Julkaisu verkossa](#).

Kulttuurimatkailutoimijoita ovat sekä kulttuuri- että matkailualan toimijat. Tähän joukkoon kuuluvat muun muassa

- Kulttuuri- ja taidealan sekä luovien alojen toimijat: alan ammattilaiset, yritykset, yhdistykset, säätiöt ja osuuskunnat
- Kulttuuriympäristön ja maisemien hoidosta vastaavat ja niitä kehittävät tahot sekä kohteiden omistajat
- Matkailuyrittäjät ja -yritykset
- Matkailun alueorganisaatiot ja kehittämissyhtiöt
- Maakuntien liitot ja alueelliset kehittäjät
- Koulutus- ja tutkimusorganisaatiot
- Julkinen hallinto kunta-, alue- ja valtakunnallisella tasolla.

Suomalaisen kulttuurin ja kulttuurimatkailun edistämiseksi ja näkyvyyden lisäämiseksi kansainvälisillä markkinoilla avainasemassa ovat Team Finland -verkosto, erityisesti suur- lähetystöt, Suomen kulttuuri-instituutit ja taiteen tiedotuskeskukset.

Tärkeitä kumppaneita kulttuurimatkailun kehittämisessä ovat lisäksi muun muassa luonto-, ympäristö- ja hyvinvointialojen toimijat. Kulttuurimatkailun kestävä kehittäminen edellyttää vuorovaikutusta myös matkailukohteissa elävien ihmisten, paikallisten yhteisöjen ja matkailijoiden kanssa.

Kohdennetun lähestymistavan vuoksi tiekartassa ei ole asetettu toimenpiteitä matkailualalle laajemmin. Esimerkiksi liikenteeseen ulottuva Suomen matkailuklusteri on kuvattu Suomen matkailustrategiassa.

Kulttuurimatkailun ohjausvastuu jakautuu eri hallinnonaloille. Eri aloilla käytettävät keinot tiekartassa esitettävien, yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi on esitetty kootusti liitteessä 1.

5 Tiekartan tavoitteet ja toimenpiteet

Tiekartan tavoitteet on jaettu viiteen alalukuun, jotka koskevat yhteistyön kehittämistä, kestävyyttä, kulttuurimatkailun tuotetarjontaa, digitalisaatiota ja tiedolla johtamista sekä kulttuurialan kansainvälisten toimien ja erityisesti Euroopan neuvoston kulttuurireitien hyödyntämistä kulttuurimatkailussa. Jokainen alaluku sisältää ehdotukset tavoitteita toteuttaviksi toimenpiteiksi.

5.1 Kulttuurimatkailupalvelut syntyvät kohtaamisissa

Kestävä kulttuurimatkailu perustuu yhteistyöhön. Tiekarttatyön tavoitteena on tukea edellytyksiä koko arvonverkon kattavaan yhteistyöhön tuotteistamisesta ja tuotekehityksestä markkinointiin ja myyntiin. Yhteistyössä avainasemaan nousevat erityisesti alueelliset koordinoitimmallit ja alueelliset toimijat. Hankeyhteistyön lisäksi yhteistyön tueksi tarvitaan pysyvämpiä malleja, jotka rakentuvat kunkin alueen omista tarpeista käsin.

Yhteistyö on avainasemassa kestävässä kulttuurimatkailussa. Kulttuurin ja taiteen tekeminen ja tuotanto sekä kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristöjen hoito, suojelu ja kehittäminen perustuvat erityisosaamiseen, joka tukee paitsi matkailun sisältöjen ja palvelujen tuottamista ja rikastuttamista, myös matkailun kulttuurisen kestävyuden vahvistamista. Matkailualan erityisosaaminen, kuten liiketoimintaosaaminen, täydentää kulttuurialan osaamista. Taiteilijat, käsityöläiset ja muut kulttuurialan osaajat voivat löytää matkailun parista kumppaneita oman osaamisen tuotteistamiseksi, myymiseksi ja markkinoimiseksi.

Kulttuurimatkailuyhteistyölle esteitä tai hidasteita voivat asettaa rajalliset resurssit ja tiedolliset haasteet. Eri alojen toimintakulttuurien yhteensovittaminen voi olla haastavaa, eikä yhteistyöhön liittyviä mahdollisuuksia välttämättä tunnisteta. Yhteistyön kehittämiseksi tarvitaan onnistumisten jakamista, hyvien käytäntöjen vaihtoa ja eri alojen liittymäpinnassa toimivia välittäjiä.

Välittäjätoiminnalla tarkoitetaan tyypillisesti kulttuuri- ja luovilla aloilla taiteen ja kulttuurin tekijöiden tukena toimivia ammattilaisia, kuten managereita ja agenteja. Välittäjä toimii kulttuurialan ammattilaisen kumppanina, ja voi vastata esimerkiksi liiketoiminnan kehittämisestä, palvelun tai sisällön myynnistä tai asiakassuhteista. Kulttuurimatkailualalla

välittäjänä voi toimia esimerkiksi kulttuurimatkailutuottaja, joka on perehtynyt sekä kulttuuri- että matkailualojen toimintaan. Tulevaisuuden välittäjäpalveluita voivat tarjota myös kestävä kehityksen asiantuntijat, joiden koordinoitavuudesta on kulttuurialalla jo kokemuksia.

Kulttuurin ja matkailun liittämistä laajentamalla voidaan yhteensovittaa ja löytää yhteisiä ratkaisuja alojen eroavaisuuksiin liiketoiminta-ajattelussa ja tuotteistamisen lähtökohdissa. Luottamuksen rakentaminen ja kumppanuuksien luominen vaativat aikaa ja sitoutumista. Menestyksen ja jatkuvuuden edellytyksenä on tulojen tasainen jakautuminen yhteistyökumppaneiden kesken.

Yhteistyötä voidaan tukea panostamalla muun muassa kulttuurimatkailun alueelliseen koordinointiin. Yhteistyöverkoston toimintatavoissa on tarpeen ottaa huomioon eri alueiden erilaiset tarpeet ja lähtökohdat. Alueellisen yhteistyön lisäksi yhteistyötä voidaan rakentaa myös alueiden välille sekä kulttuurin eri teemojen ympärille.

Yhteistyö voi tarjota avaimia myös rajallisista resursseista aiheutuviin haasteisiin. Esimerkiksi ristiinmarkkinointi ja -myynti lisäävät kulttuurimatkailun tuotteiden ja palveluiden näkyvyyttä ja tuottavat synergiaetuja.

Kulttuurimatkailu hyötyy muista matkailun vetovoimatekijöistä ja tuoteteemoista. Tarvitaankin kokonaisvaltaista, ylimatekijöistä ja matkailun kehittämisteemat ylittävää yhteistyötä. On myös tärkeää, että kulttuurimatkailutoimijat hakeutuvat yhteistyöhön erityisesti majoitusyritysten ja matkailumyynnin toimijoiden kanssa¹⁹. Näin kulttuurimatkailutuotteet saadaan markkinoille sellaisiin kanaviin, joiden kautta matkailun kaupallinen jakelu toimii.

19 Nk. destination management companies.

5.1.1 Toimenpiteet

Kulttuurimatkailun liittymäpinnat laajentuvat

- Vahvistetaan kulttuurimatkailun välittäjätoiminnan edellytyksiä.
- Kartoitetaan kokemukset kulttuurin ja matkailun sekä lähialojen yhteisistä opintokokonaisuuksista ja hyödynnetään niitä koulutustarjonnan kehittämisessä.

Kulttuurimatkailun yhteistyöverkostot tiivistyvät

- Tuetaan kulttuurimatkailun aluekoordinaatiota kulttuurin ja matkailun toimijoiden välisen yhteistyön ja tuotteistamisen kehittämiseksi.
- Lisätään alueellista yhteistyötä järjestämällä fyysisiä ja digitaalisia verkostoitumistilaisuuksia ja työpajoja sekä tukemalla hanketyöskentelyä.
- Kannustetaan yhteistyön kehittämistä kulttuurin eri teemojen ympärille.

5.2 Kulttuurimatkailua kestävästi

Tahtotila kestävä matkailun kehittämiseksi on kulttuurimatkailutoimijoiden keskuudessa vahva ja yhteinen. Kestävyys on perusta, jolle kulttuurimatkailun eri toimijoiden yhteinen toimintakulttuuri tulevaisuudessa rakentuu. Kehitystyön tueksi tarvitaan käytännön vastuullisuustoimia ja osaamisen jakamista sekä kehittämistä. Kestävyysnäkökulmat ulottuvat myös taide- ja kulttuurialan sekä luovien alojen toimintaedellytyksistä huolehtimiseen.

Kestävä matkailu on jatkuvasti kehittyvää matkailua, joka ottaa huomioon taloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja ympäristölliset vaikutukset sekä matkailijoiden, matkailuyritysten, matkailukohteiden, ympäristön ja paikallisväestön tarpeet nyt ja tulevaisuudessa. Vastuullinen matkailun yritystoiminta on kestävä ja kannattavaa liiketoimintaa, jossa kiinnitetään huomiota yrityksen suoriin ja epäsuoriin, ympäröivää yhteiskuntaa koskeviin vaikutuksiin.

Sekä matkailijat että matkailupalvelujen tuottajat vaikuttavat kulttuurimatkailun kestävyys-teen. Matkailualan kokonaiskestävyyden vahvistamiseksi tarvitaan myös arvo- ja asenne-muutosta, jota kulttuurimatkailun sisällä ja niihin liittyvät kokemukset voivat edistää. Kestävyys-teemoja tarkasteleva taide tai elävään kulttuuriperintöön pohjautuva elämys luonnon keskellä voivat herättää pohtimaan ja keskustelemaan, millaisia muutoksia nykyiseen elämäntapaan on tarpeen tehdä.

Vastuullisten toimintatapojen kehittäminen ja omaksuminen vaativat jatkuvaa osaamisen kehittämistä. Ymmärrys kestävydestä ja sen eri ulottuvuuksista lisääntyy jatkuvasti, minkä vuoksi toimintatapoja on arvioitava ja kehitettävä säännöllisesti. Kestävät toimintatavat voivat tuoda myös kilpailuetuja vastuullista matkailua koskevan kysynnän kasvaessa.

Kulttuurisen kestävyden ottaminen huomioon matkailussa edellyttää muun muassa kansainvälisten sopimusten velvoitteiden toteutumisesta huolehtimista. Kestävä kulttuurimatkailu huomioi kulttuurin ja taiteen tekijät sekä eri yhteisöt, jotka harjoittavat kulttuuria ja vaalivat omaa kulttuuriperintöään. Kulttuurin ja matkailun yhteensovittamiseksi on tärkeää sopia yhdessä tavoista ja ehdoista, joilla matkailua kehitetään kulttuuria vahvistaen. Kulttuurimatkailun sisältöjen näkökulmasta kestävyys tarkoittaa kulttuurin esittämistä oikeudenmukaisella tavalla. Korostamalla paikallisyhteisöjen vahvaa roolia päätöksenteossa kestävä kulttuurimatkailu tuo matkailualalle uusia toimintatapoja ja edesauttaa kulttuurimatkailun vierailukestävyttä.

Kulttuurin oikeudenmukainen esittäminen ja välittäminen liittyvät muun muassa kulttuurisen omimisen välttämiseen sekä paikallisyhteisön elämän ja arjen kunnioittamiseen ja huomioon ottamiseen. Suomessa saamelaiskäräjät on hyväksynyt vastuullisen ja eettisesti kestävä saamelaismatkailun tueksi ohjeet (24.9.2018)²⁰ sekä tuottanut kävijäohjeituksen ja oppimateriaalia matkailualalle. Eettisten ohjeiden tavoitteena on saamelaisuutta hyväksikäyttävän matkailun lopettaminen sekä saamelaisia koskevan matkailun kautta leviävän väärän tiedon poistaminen. Saamelaisten saamelaiskulttuuria vastuullisesti ja eettisesti kestävästi hyödyntävä matkailu pohjaa alueen hyvinvoivaan elävään yhteisöön, kulttuuriperintöön ja kulttuurimaisemaan tukien saamelaiskulttuurin säilymistä tuleville sukupolville.

Kulttuurinen kestävyys on myös asiakaslähtöisyyttä. Kulttuurinen ja kielellinen moninaistuminen on otettava kulttuurimatkailussa tulevaisuudessa yhä paremmin huomioon. Moninaisuutta kunnioittamalla ja vahvistamalla voidaan tukea kulttuurista vuoropuhelua sekä oman ja muiden kulttuurin arvostusta.

Vastuullisuustyön vahvistamiseksi tarvitaan koulutus- ja valmennustarjonnan kehittämistä. Kulttuurisen kestävyden ja kulttuurisensitiivisyyden tulee olla tiivis osa vastuullisuusvalmennuksia, jotta tulevaisuudessa voidaan keskittyä vähemmän matkailun haittoihin ja nykyistä enemmän matkailun myönteisiin vaikutuksiin kulttuurille ja kestävyydelle. Koulutus- ja valmennustarjonnan tulee tarjota avaimia siihen, kuinka kestävyden eri ulottuvuudet otetaan huomioon käytännön kulttuurimatkailutyössä.

²⁰ Saamelaiskäräjät (24.9.2018). [Vastuullisen ja eettisesti kestävä saamelaismatkailun periaatteet](#).

Visit Finlandin Sustainable Travel Finland (STF) -ohjelma tarjoaa kestävän matkailun kehittämisestä kiinnostuneille seitsemän askeleen kehittämisspolun. Kehittämisspolun päätteeksi eteneminen vahvistetaan Visit Finlandissa, ja polun läpikäynneille myönnetään Sustainable Travel Finland -merkki. Merkki uusitaan säännöllisesti. Polun läpikäymisen tueksi tarjotaan muun muassa oppaita ja valmennuksia.

Päätäjätason sitoutuminen on olennaista kestävyystoimien toteuttamiselle. Tiekartassa sitoudutaan jatkamaan viestintää vastuullisuuden merkityksestä, jotta myös kuluttajien kiinnostus vastuullisesti toimivia kulttuurimatkalupalvelujen tuottajia kohtaan lisääntyisi entisestään. Viestinnässä otetaan huomioon kaikki kestävyysulottuvuudet.

Kestävään matkailuun kuuluu olennaisesti matkailun vaikutusten systemaattinen seuranta ja arviointi. Seurantakehikoina toimivat STF-ohjelman kestävän matkailun indikaattori-järjestelmä ja Metsähallituksen kestävän matkailun seurannan menetelmä, jotka sisältävät indikaattorin myös kulttuurisen ja sosiaalisen kestävyuden arviointiin.

5.2.1 Toimenpiteet

Kulttuurimatkailun kestävä toimintakulttuuri vahvistuu

- Vahvistetaan tietoisuutta vastuullisuuden merkityksestä kulttuurimatkailussa muun muassa viestinnän keinoin.
- Kannustetaan kulttuurikohteita ja -tapahtumia sekä kulttuurialan ja luovien alojen yrityksiä mukaan STF-polulle.
- Otetaan huomioon eri kestävyysulottuvuudet matkailuhankkeisiin suunnattavassa julkisessa rahoituksessa.
- Selvitetään mahdollisuudet luoda toimintamalli aitojen ja vastuullisten saamelaismatkailutuotteiden tunnistamisen tueksi.
- Lisätään tietoisuutta saamelaiskäräjien hyväksymistä vastuullisen ja eettisesti kestävän saamelaismatkailun ohjeista.

STF-ohjelman kulttuurista ulottuvuutta edistetään

- Käydään STF-ohjelma kokonaisuutena läpi kulttuurimatkailun tarpeiden näkökulmasta.
- Kehitetään STF-ohjelman valmennuksia siten, että ne palvelevat yhä paremmin kulttuuritoimijoita sekä ottavat huomioon kulttuurimatkailun ja kulttuurisen kestävyuden matkailutoimijoiden valmennuksissa.
- Arvioidaan säännöllisesti kansallisten kestävän matkailun indikaattoreiden soveltuvuutta kulttuurisen ja sosiaalisen kestävyuden mittaamiseen kulttuuri-, kulttuuriperintö- ja kulttuuriympäristökohteissa ottaen huomioon kohteiden erityispiirteet ja kehitetään mittareita havaintojen pohjalta.

5.3 Kotimaassa ja kansainvälisesti vetovoimainen kulttuurimatkailu

Houkutteleva kulttuurimatkailutarjonta perustuu laadukkaaseen sisältöön. Suomen laajalla ja monimuotoisella kulttuuri- ja taidekentällä on paljon vetovoimaa, joka voi tulevaisuudessa tavoittaa yhä useamman matkailijan. Tarjonnan kehittämiseksi tarvitaan asiakaslähtöistä, vastuullista tuotekehitystyötä sekä osaamisen kehittämistä. Matkailijoista kulttuuri ja taide kiinnostavat paitsi kulttuurin suurkuluttajia myös niiden pariin sattumalta tai spontaanisti hakeutuvia. Näin kulttuurimatkailu voi laajentaa käsitystä kulttuurista sekä tuoda taiteelle ja kulttuurille uusia yleisöjä kotimaasta ja kansainvälisesti.

Monet Suomessa sijaitsevat kulttuurikohteet ja alan toimijat ovat kansainvälisesti tunnettuja ja kiinnostavat niin kotimaisia kuin kansainvälisiä matkailijoita. Elinvoimainen taide- ja kulttuurifestivaalien joukko värittää kulttuuritarjontaa ympäri vuoden. Kulttuuriympäristöt, maisemat ja luonto ovat matkailun fyysisiä paikkoja. Panokset vahvoihin kulttuurimatkailun kärkikohteisiin ja -palveluihin voivat lisätä matkailijoiden kiinnostusta myös uusiin, kaiken kokoisiin kulttuurielämyksiin.

Laadukkaan kulttuurisisältöisen matkailupalvelun ytimessä on taiten tuotettu ja kunnioitetaan esitetty kulttuurisisältö, jonka äärelle on helppo tulla. Palvelut tuotetaan ammattimaisesti ja turvallisesti, niitä koskeva saatavuustieto on löydettävissä ja palvelut ovat sujuvasti ostettavissa. Matkailijan näkökulmasta tärkeitä ovat myös kulttuurimatkailupalveluun liittyvät muut palvelut, kuten majoitus- ja ravintolapalvelut sekä muut elämykset. Palveluiden kehittämisen näkökulmasta on tärkeää tuntee kulttuurimatkailun kohderyhmät ja kysynnän muutokset niin kansainvälisten kuin kotimaisten matkailijoidenkin osalta, sillä laatu määrittyy myös asiakkaan odotusten täyttymisen kautta.

Tulevaisuuden laadukkaasti tuotettu kulttuurimatkailutuote on vastuullinen. Vaikka kulttuurimatkailutarjonnan kehittämisen tavoitteena on tehdä paikalliset kulttuurisisällöt saavutettavaksi matkailijoille, tulee tarjontaa kehittää kulttuurin ja taiteen ehdoilla. Kun kulttuuria kohdellaan arvostaen, näyttäytyy se arvokkaana myös matkailijalle. Hyvin hoidetut, kerrokselliset kulttuuriympäristöt kytkevät kokemukset historiaan ja tuovat matkailuun uusia sisältöjä.

Kulttuurimatkailulle avautui 2020-luvun taitteessa uusia mahdollisuuksia, kun koronapandemia lisäksi merkittävästi kotimaanmatkailua. Esimerkiksi museoissa ja kuntien kulttuuritoiminnan piirissä kotimaanmatkailu ja lähimatkailu on nähty mahdollisuuksina.²¹ Paikallisuus ja lähimatkailu linkittyvät luontevasti kestävän matkailun edistämistyöhön. Kansainvälisen matkailun kestävyttä lisäävät ratkaisut limittyvät laajempiin kestäviä liikumisen tapoja koskeviin ratkaisuihin.

Jotta kulttuurimatkailu kasvaisi, tarvitaan kotimaanmatkailun lisäksi panoksia matkailuvientiin. Suomen kulttuurimatkailun vetovoiman lisäämiseksi ja kansainvälisten matkailijoiden tavoittamiseksi kulttuurin näkyvyyttä Suomen maakuvassa ja matkailun edistämistyössä on tarpeen vahvistaa. Tämä on jo huomioitu strategisessa maakuvatyössä, ja kulttuurin tunnettuuden edistämisen on nostettu keskeiseksi toiminnan tavoitteeksi tulevana vuosina erityisesti maakuvatyötä koordinoivan Finland Promotion Boardin toimesta. Suomalaisen kulttuurin kansainvälisen tunnettuuden edistäminen vaatii kuitenkin kaikkien kansainvälisesti toimivien suomalaistoimijoiden panostusta.

Kulttuurimatkailussa Suomen erityiseksi erottumistekijäksi maailmalla on tunnistettu kulttuurin yhteys luontoon. Tätä yhteyttä vahvistetaan tulevaisuudessa entisestään. Kulttuuriympäristöissä ja monissa kulttuuri- ja kulttuuriperintökohteissa kulttuuri ja luonto yhdistyvät saumattomasti. Esimerkiksi kansallispuistoissa sijaitsevat kulttuuriperintökohteet tuovat samanaikaisesti koettavaksi sekä kulttuuriperintö- että luontoarvot. Kotimaassa luonto on todettu tärkeäksi osaksi myös kulttuuriperintöä, mikä osaltaan osoittaa kulttuurin ja luonnon eron häilyväksi²². Suomen maakuva ja kansainvälinen tunnettuus luovat työlle perustaa, sillä Suomi tunnetaan jo nyt kestävyystoimista ja luonnosta.

Kulttuuri- ja luontomatkaillen kaltaiset matkailun kehittämisteemat palvelevat kehitystyötä, mutta matkailijalle eronteko teemojen välillä ei välttämättä ole yhtä merkittävä. Yksinomaan kulttuurisisällöistä kiinnostuneita matkailijoita on vähemmän kuin niitä, jotka haluavat kokea monipuolisesti kohteen tarjontaa. Kohderyhmän tarpeet huomioon ottaen tuotteistettu kulttuurisisältö voi tavoittaa laajemman asiakaskunnan esimerkiksi luonto-, ruoka-, hyvinvointi-, koulutus- tai luksuspalveluiden vuoksi matkustavista.

Vaikka kulttuurimatkaillen palvelun ytimessä olevan kulttuurisisällön on oltava matkailijalle saavutettavissa, kulttuurimatkaillen sisällöt voivat palvella myös paikallisia asukkaita. Monipaikkaistuva työ voi vaikuttaa kulttuurimatkaillen palvelujen kotimaiseen kysyntään. On tärkeää tunnistaa oman lähiympäristön kulttuuriset voimavarat, kuten paikalliset

21 Valtioneuvosto (2021a). Koronapandemian vaikutuksia kulttuurialalla 2020–2021. Valtioneuvoston julkaisu 2021:26. Valtioneuvosto, Helsinki 2021. [Julkaisu verkossa](#).

22 [Kulttuuriperintöbarometri 2021](#).

taiteilijat ja muut kulttuurin ammatillaiset vetovoimaiset käyntikohteet ja tapahtumat, aineettoman kulttuuriperinnön muodot sekä kulttuurimatkailun paikat kulttuuriympäristöissä, jotta voidaan kehittää niihin pohjautuvaa, alueellista vetovoimaa vahvistavaa kulttuurimatkailutarjontaa.

5.3.1 Toimenpiteet

Kulttuurimatkailun tuotetarjonta kehittyi laadukkaasti ja asiakaslähtöisesti

- Lisätään kulttuurisisältöjen tuotteistamista osaksi monipuolista matkailutarjontaa.
- Hyödynnetään ja tuetaan alueellisia kulttuurisia vahvuuksia monipuolisen ja ympärivuotisen kulttuurimatkailun tarjonnan lisäämiseksi sekä kotimaisille että kansainvälisille matkailijoille.
- Tuetaan kulttuurimatkailun tuotteistamista, markkinointia ja myyntiä tiedottamalla ja jalkauttamalla kulttuurimatkailun toimijoille olemassa olevia työkaluja, kuten oppaita, Visit Finland Akatemia -valmennuksia ja kulttuurimatkailun valmennuskokonaisuuksia.
- Vahvistetaan entisestään luonnonympäristöissä sijaitsevien kulttuuri-kohteiden näkyvyyttä luontomatkailevan viestintäkanavissa, kuten Luontoon.fi-palvelussa.
- Lisätään kansallisten kaupunkipuistojen, maisemanhoitoalueiden, valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen (RKY), valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden (VAMA) ja muiden valtakunnallisesti merkittävien kohteiden tunnettuutta ja hyödyntämistä matkailussa.

Kulttuurimatkailuosaaminen vahvistuu

- Lisätään tietoa ja osaamista kulttuurimatkailun kohderyhmistä.
- Tarjotaan kulttuurialan toimijoille mahdollisuuksia tuotteistamiseen, palvelumuotoiluun, markkinointiin ja myyntiin liittyvän osaamisen kehittämiseen.
- Lisätään matkailutoimijoiden kulttuurin tuntemusta ja osaamista osana vastuullista matkailun kehittämistyötä.
- Jaetaan hyviä käytäntöjä ja osaamista sekä tuetaan vertaiskehittämistä.

Kulttuurimatkailu kansainvälistyy

- Tarjotaan kulttuurimatkailun toimijoille sparraus- ja tukipalveluita toiminnan kansainvälistämiseksi ja kannustetaan kulttuurimatkailutoimijoita kansainvälistymispolulle.
- Tuodaan esiin Suomen kulttuuritarjonnan erityispiirteitä ja esimerkiksi Euroopan kulttuuripääkaupungin 2026 tapahtumia maakuvatyössä läpi kulttuurin ja matkailun vientiponnisteluiden.

5.4 Digitalisoitunut ja tiedolla johdettu kulttuurimatkailu

Matkailualan digitalisaation edistäminen on yksi Suomen matkailustrategian keskeisistä tavoitteista. Kulttuurimatkailua koskevat samat toimenpiteet tuotteiden ja palveluiden digitalisoinnista osaamisen kehittämiseen. Digitaalisuus ja data tukevat myös kulttuurimatkailun tiedolla johtamista. Kulttuurimatkailun tietopohjaa vahvistamalla tuodaan näkyviin alan vaikuttavuutta.

Kulttuurialalla on paljon potentiaalia digitaalisten, matkailijoille suunnattujen palvelujen kehittämiseen. Vuonna 2018 julkaistun kartoituksen mukaan monet kulttuuritoimijat hyödyntävät digitaalisia välineitä erityisesti viestintään, markkinointiin ja sisältöjen jakeluun²³. Koronapandemia vauhditti 2020-luvun taitteessa digitaalisten palveluiden kehittämistä kulttuurialalla. Esimerkiksi noin kolme neljäsosaa museoista oli vuonna 2020 kehittänyt tai ottanut käyttöön yleisölle suunnattuja digitaalisia palveluita.²⁴

Kulttuurimatkailussa digitaaliset välineet monimuotoistavat mahdollisuuksia kulttuuri-kohteissa vierailuun. Herkkiä tai vaikeasti saavutettavia kohteita voidaan avata digitaalisille vierailuille, joita voidaan tarjota myös ostopalveluna. Digitaalisten seurantamenetelmien avulla voidaan seurata vierailijoiden liikkumista kohteissa, mikä tukee paitsi palvelujen kehittämistä niin myös kävijähallintaa.

Kulttuurimatkailupalvelujen digitaalinen löydettävyyys on menestyksen edellytys. Toimijatasolla omien palveluiden digitaalista löydettävyyttä voi lisätä muun muassa varmistamalla, että matkailijoille suunnatuista palveluista saatavilla tiedot verkossa omien kohderyhmien kannalta keskeisillä kielillä ja sisällöillä. Matkailija kaipaa kulttuurisisällölle myös kontekstia: miksi juuri tämä sisältö on kiinnostava ja mikä sen tausta on. Alustapalveluihin tutustuminen voi tukea omien palveluiden tuotteistamista matkailijoille. Niiden käyttö myös lisää kulttuurimatkailupalvelun löydettävyyttä.

Visit Finlandin hallinnoima kansallinen matkailun tietokanta DataHub mahdollistaa kulttuurimatkailukohteiden ja -palveluiden sisältöjen kokoamisen yhteen tietokantaan, jossa niitä on myös helppo päivittää. DataHubin rajapinta mahdollistaa tuotesisältöjen julkaisemisen monessa eri digitaalisessa kanavassa. DataHubiin syötetty tieto palvelee erityisesti matkailualan toimijoita, kuten matkanjärjestäjiä, joiden kautta tieto kulkeutuu myös

²³ Sainio, Tapani, Ängeslevä, Viivi & Harju, Emma (2018). Kulttuurilaitosten digitaalinen yleisösuhte. Kooste selvityshankkeen tuloksista. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. [Julkaistu verkossa.](#)

²⁴ Valtioneuvosto 2021a.

asiakkaille eli matkailijoille. Tietoa alueen matkailupalveluista tarjoavat usein kootusti myös matkailun alueorganisaatiot, jotka koordinoivat alueellisen matkailutarjonnan markkinointia.

Kulttuuriperintöaineistoja ja kulttuuriympäristöjä koskevaa tietoa on laajasti saatavilla digitaalisessa muodossa. Aineistot ja tiedot ovat hyödynnettävissä myös matkailullisesti. Esimerkiksi matkailun kulttuuriympäristöarvoja koskeva tieto tai lisätyn todellisuuden keinoin kohteeseen yhdistyvä kulttuuriperintö voivat rikastuttaa matkailukokemuksia. Vesien kulttuuriperintöön liittyvällä digitaalisella, ns. sinisellä tiedolla on luontoa ja kulttuuria yhdistävää matkailullista potentiaalia.

Digitaalisen kulttuuriperinnön matkailullinen potentiaali on todettu myös EU:ssa, jossa vahvistetaan Euroopan digitaalisen kirjaston European matkailu-ulottuvuutta²⁵. Eri-tyistä kiinnostusta matkailunkin näkökulmasta on herättänyt 3D-digitointi, jota edistetään European alle muodostuvan kulttuuriperinnön yhteisen data-avaruuden alla²⁶. Laajemmin digitaaliseen kulttuuriperintöön pohjautuvien matkailutuotteiden ja -palveluiden kehittäminen edellyttää vielä jatkotyötä.

Digitalisaatio lisää myös palveluiden kehittämistä palvelevaa tietoa. Digitaalisten palveluiden tuottama data mahdollistaa muun muassa markkinointi- ja myyntitoimien kohdentamisen ja yhä tehokkaamman ennakoitavuuden. Jotta data jalostuisi tiedoksi, tarvitaan uusia datan keräämiseen, analysointiin ja jakamiseen soveltuvia työkaluja ja yhteistyömalleja.

Kulttuurimatkailun merkityksestä alueiden vetovoimatekijänä ja arvoverkkojen muodostumisessa ei ole saatavilla riittävästi tietoa. Tietotarpeita liittyy muun muassa kulttuurimatkailun työllistäviin vaikutuksiin, paikallis- ja aluetaloudellisiin vaikutuksiin ja Suomen kulttuurimatkailun kansainväliseen tunnettuteen. Tarvetta on myös muiden kuin taloudellisten hyötyjen kuvaamiseen. Kulttuurimatkailun tuottamat hyvinvointivaikutukset ja myönteiset vaikutukset asuin- tai työskentelypaikkakuntien koettuun elinvoimaisuuteen ovat osa vaikuttavuuden kokonaisuutta.

Tietoa kulttuurimatkailun vaikutuksista tarvitaan myös kulttuurimatkailun kestävyysvarmistamiseksi. Ennakoiva ote tiedon keräämiseen sekä yhteisen tietoon perustuvan tulevaisuuskuvan luominen tukevat kestävä kehityksen mukaista toimintaa.

²⁵ [Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Matkailu ja liikenne vuonna 2020 ja sen jälkeen \(COM\(2020\) 550 final\).](#)

²⁶ [Komission suositus \(EU\) 2021/1970 yhteisestä eurooppalaisesta kulttuuriperinnön data-avaruudesta.](#)

Tieto tukee kulttuurimatkailun kestävästä kehittämisestä. Kulttuurimatkailun tuloksellisen tiedolla johtamisen tueksi tarvitaan hallinnonalojen rajat ylittävää yhteistyötä valtakunnallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla sekä näiden tasojen välillä. Työtä tarvitaan myös kulttuurimatkailun vaikuttavuutta koskevan tiedon valtavirtaistamiseksi, jotta panokset kulttuurimatkailun kehittämiseen ja rahoitukseen ovat perusteltavissa selkeästi osoitettavilla hyödyillä. Kulttuurimatkailun kehittämisen yhteisen vision jalkauttamisessa paikallista ja aluetasolla keskeisiä ovat kuntien strategiat ja aluestrategiat.

5.4.1 Toimenpiteet

Digitaalisuutta ja dataa hyödynnetään aiempaa laajemmin kulttuurimatkailupalvelujen tuottamisessa

- Kannustetaan kulttuurimatkailun toimijoita syöttämään tiedot palveluistaan DataHubiin.
- Edistetään kulttuuritiedon ja kulttuuriympäristötiedon hyödynnettävyyttä ja yhteentoimivuutta rajapintoja kehittämällä.
- Parannetaan mahdollisuuksia käyttää kulttuuri- ja matkailualan toimijoiden tietovarantoja matkailupalvelujen kehittämisessä ja markkinoinnissa kehittämällä eri tietovarantojen yhteentoimivuutta.
- Tarjotaan koulutusta ja valmennusta digitaalisuutta hyödyntävien matkailupalvelujen kehittämiseen, alustatalouden palveluihin, uusien teknologioiden käyttöönottoon, data-analytiikkaan sekä datan eettiseen käyttöön ja hyödyntämiseen.

Kulttuurimatkailun digitaaliset palvelut sujuvoituvat

- Parannetaan kulttuurimatkailupalveluja koskevan tiedon saatavuutta verkossa, online- löydettävyyttä ja ostettavuutta monikanavaisesti.
- Ohjataan kulttuurimatkailutoimijoita monikanavaisuuteen ja sopiville jälleenmyyjille sekä alustoille.

Kulttuurimatkailun tietopohja vahvistuu ja tiedolla johtaminen kehittyy

- Lisätään ymmärrystä kulttuurimatkailun aluetaloudellisista vaikutuksista sekä tulojen käytöstä ja jakautumisesta alueilla hyödyntämällä muun muassa maailmanperintökohteissa kerättyä tietoa.
- Tilataan ulkopuolinen selvitys, joka ehdottaa ratkaisuja kulttuurimatkailun vaikuttavuuden seurannan kehittämiseen, ja käynnistetään selvityksen esittämät kehittämistoimet.
- Tuetaan kulttuurikohteita ja -tapahtumia matkailijoiden käyntimäärien seuraamisessa jakamalla tietoa ja tukemalla seurantaosaamisen kehittämistä.
- Vahvistetaan kulttuurimatkailun tiedolla johtamista seuraamalla aktiivisesti tiekartan toteumaa.

5.5 Kansainvälisestä yhteistyöstä pontta kulttuurimatkailuun

Monet eurooppalaiset ja kansainväliset kulttuuri- ja kulttuuriperintöalan toimet, sopimukset ja aloitteet tukevat kestäväen kulttuurimatkailun kehittämistä. Kansainvälisten toimien vahvuutena matkailussa on niiden tarjoamat valmiit toimintamallit, verkostot ja tunnettuus. Eri toimia toteuttavat muun muassa Euroopan unioni, Unesco ja Euroopan neuvosto. Tiekartassa kiinnitetään erityistä huomiota Euroopan neuvoston kulttuurireitteihin, jotka yhdistävät kulttuuriperinnön ja nykykulttuurin kestäväen matkailun kehittämiseen.

Euroopan unionin kulttuuri- ja kulttuuriperintöalan toimista tunnetuimpia on Euroopan kulttuuripääkaupunki -toiminta. Euroopan kulttuuripääkaupunkivuotta vietetään Suomessa seuraavaksi vuonna 2026, jolloin kulttuuripääkaupunkina toimii Oulu. Kulttuuripääkaupunkivuoden vaikutukset laajenevat tyypillisesti pitkälle vuotta edeltävään ja sitä seuraavaan aikaan tarjoten mahdollisuuksia paitsi kaupungin kulttuuriseen niin myös laajempaan kehittämiseen. Nykyisin monet kulttuuripääkaupunkihakemukset valmistellaan usean alueen kaupungin tai kunnan kesken. Näin on myös Oulu2026-hankkeessa, jota Oulun kaupungin kumppaneina toteuttaa 32 Pohjois-Suomen kuntaa.

Muista Euroopan unionin toimista matkailullista potentiaalia liittyy esimerkiksi Euroopan kulttuuriperintötunnukseen (EHL). Ensimmäisenä suomalaisena kohteena tunnuksen sai Jyväskylän yliopiston Seminaarinmäen kampus keväällä 2022. EHL:n toimien koordinoinnista vastaa Euroopan komissio. Jäsenvaltioissa toimesta vastaa kansallinen koordinaattori, joka on Suomessa Museovirasto.

Yhdistyneiden kansakuntien alaisena erityisjärjestönä Unescon ydintehtävänä on ylläpitää rauhaa ja turvallisuutta sekä edistää ihmisoikeuksien ja kestäväen kehityksen toteutumista koulutuksen, tieteen, kulttuurin ja viestinnän kautta. Kulttuurin osalta Unescon tavoitteena on maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä aineettoman kulttuuriperinnön suojelu sekä kulttuurisen moninaisuuden, luovien alojen ja kulttuurienvälisen vuoropuhelun edistäminen. Näitä se toteuttaa erityisesti yleissopimusten avulla, joihin valtiot sitoutuvat saattaessaan sopimuksen voimaan. Kulttuurimatkailun kautta voidaan osaltaan toteuttaa näitä arvoja.

Unescon kulttuuriperintötoimista tunnetuimpia ovat maailmanperintösopimukseen ja aineettoman kulttuuriperinnön suojelua koskevaan sopimukseen liittyvät toimet. Matkailulla on merkittävä rooli maailmanperintöarvojen ja elävään perintöön liittyvien tietojen ja arvojen välittämisessä sekä kohteiden ja perinnettä harjoittavien yhteisöjen tulopohjan laajentamisessa.

Unescon maailmanperintökohteet ovat suosittuja matkailukohteita. Suomessa on vuonna 2022 seitsemän maailmanperintökohdetta, joista kuusi on kulttuuriperintökohdetta ja yksi luonnonperintökohde: Suomenlinnan merilinnoitus, Vanha Rauma, Petäjäveden vanha kirkko, Verlan puuhiomo ja pahvitehdas, Sammallahdenmäen pronssikautinen hautaröykkiöalue, Struven ketju ja Merenkurkun saaristo. Suomessa sijaitsevat maailmanperintökohteet ovat toteuttaneet useita kestäväen matkailun kehittämiseen liittyviä hankkeita, joiden hyvät käytännöt voivat tukea kestäväen matkailun kehittämistä myös muissa kulttuuriperintö- ja kulttuurikohteissa²⁷.

Aineettoman kulttuuriperinnön merkitys matkailussa on viime vuosina kasvanut. Aineettoman kulttuuriperinnön ja matkailun näkökulmasta avainasemassa on yhteisölähtöinen lähestymistapa, jossa kulttuuriperinnön harjoittamista ja matkailua yhteensovitaan vuorovaikutteisesti.²⁸ Aineetonta kulttuuriperintöä tehdään näkyväksi luetteloinnilla. Unescon ihmiskunnan aineettoman kulttuuriperinnön luettelossa on vuonna 2022 Suomesta kaksi kohdetta, saunaperinne ja kaustislainen viulunsoittoperinne. Suomi on lisäksi mukana yhteispohjoismaisessa limisaumaveneperinnettä esittelevässä kohteessa.

Euroopan neuvostolla on useita kulttuuria ja kulttuuriperintöä koskevia yleissopimuksia ja toimia. Matkailunäkökulmasta erityisen kiinnostavia ovat Euroopan neuvoston ja Euroopan unionin yhteinen Euroopan kulttuuriympäristöpäivät (EHD) -ohjelma lukuisine

²⁷ Maailmanperintökohteiden kestäväen matkailun työtä ohjaa Kansallinen maailmanperintöstrategia 2015–2025. [Ks. myös yhteenveto vuonna 2020 järjestetystä Kansallisesta maailmanperintöfoorumista.](#)

²⁸ World Tourism Organization (2021), UNWTO Inclusive Recovery Guide – Sociocultural Impacts of Covid-19, Issue 2:Cultural Tourism, UNWTO, Madrid. [Julkaisu verkossa.](#)

paikallisine tapahtumineen ja Euroopan neuvoston maisemayleissopimukseen liittyvät toimet, kuten kansainvälinen maisemapäivä, maisemakävelyt, maisemakilpailut ja sosiaalisen median kampanjat.

Euroopan neuvoston kulttuurireittiohjelma on keskeinen eurooppalainen toimi kulttuurimatkailun edistämiseksi. Suomi liittyi sitä ohjaavaan, Euroopan neuvoston kulttuurireittejä koskevaan laajennettuun osittaissopimukseen (EPA) vuonna 2018. Reittitoimintaan liittyvällä kulttuurimatkailulla on todettu olevan myönteinen vaikutus pk-yrittäjyyteen etenkin syrjäisemmillä seuduilla²⁹. Euroopan neuvoston tietojen mukaan 90 prosenttia kulttuurireiteistä kulkee jonkin maaseutualueen poikki³⁰.

Ensimmäinen Suomesta käsin johdettu kulttuurireitti, Alvar Aalto -reitti, sai Euroopan neuvoston kulttuurireittisertifikaatin vuonna 2021. Suomessa sijaitsevia kohteita on mukana myös muissa aktiivisesti toimivissa kulttuurireiteissä, kuten Prehistoric Rock Art Trails -reitissä ja St. Olav Ways -reitissä. Moderniin arkkitehtuurin pohjautuvien kulttuurireittien kehittäminen on todettu mahdollisuudeksi myös jatkossa. Teemoja kulttuurireittiyhteytyöhön pohjautuvalle kehittämiselle voivat Suomessa tarjota myös esimerkiksi sotahistoria, teollinen perintö, metsät ja metsäteollisuus sekä vesistöjen kulttuuriperintö.

Kulttuurireittiohjelmassa on viime vuosina painotettu ohjelman mahdollisuuksia kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Kulttuurireittiohjelman keinoin pyritään kehittämään kestävä kehityksen mukaista kulttuurimatkailua, joka perustuu eri toimijoiden väliseen verkostomaiseen yhteistyöhön ja osallistavaan hallinnointitapaan. Nostamalla esiin eri kokoisia kohteita reittitoiminta voi osaltaan edistää myös matkailijamäärien jakautumista tasaisesti eri kohteiden välillä. Reittien hallinnointimallista riippuen mukaan voi päästä myös pienemmällä kohteella, jolle reittistatus voi tuoda lisänäkyvyyttä ja tukea toiminnan kehittämiseen yhdessä paikallisten yhteisöjen ja muiden reitin kohteiden kanssa.

Kulttuurireittiohjelman koordinoinnista vastaa Euroopan neuvostossa sopimuksen sihteeristö. Ohjelma on laajentunut viime vuosina niin, että eurooppalaisen tason koordinoinnin rinnalla tarvitaan vahvemmin myös kansallista koordinointityötä. EPA-jäsenvaltioiden koordinoitikäytäntöjä selvitettiin vuonna 2017 Suomen EPA-jäsenyyttä edeltäneessä esiselvityksessä³¹.

29 Council of Europe (2011). Impact of European Cultural Routes on SMEs' innovation and competitiveness. [Julkaisu verkossa](#).

30 Council of Europe (2021). [Booklet for Cultural Routes](#).

31 Lehtimäki, Marianne (2017). Kulttuurireittiyhteydenä toiminta-alustana. Taustaselvitys Euroopan neuvoston laajennetusta osittaissopimuksesta (EPA). Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. [Julkaisu verkossa](#).

Euroopan neuvoston kulttuurireittitoiminnan tavoitteena on hyödyntää täysimääräisesti ohjelman mahdollisuudet kestävän kulttuurimatkailun kehittämisessä. Suomi osallistuu aktiivisesti EPA-hallintoneuvoston työhön ja seuraa reittitoimintaa eurooppalaisella tasolla. Opetus- ja kulttuuriministeriön lisäksi kulttuurireittitoiminnan vahvistamiseen ovat osallistuneet Museovirasto ja Visit Finland. Hyvin käynnistynyttä yhteistyötä kannattaa jatkaa.

Tavoitteeseen pyritään tukemalla Suomessa toimivien kohteiden ja toimijoiden liittymistä jo toimiviin Euroopan neuvoston kulttuurireitteihin sekä edistämällä suomalaisten toimijoiden verkostoitumista valmisteilla olevien eurooppalaisten kulttuurireittihankkeiden kanssa. Euroopan neuvoston kulttuurireittisertifiointiin tähtääville uusille reittihankkeille tarjotaan asiantuntijatukea hakemuksen laatimisprosessin aikana ja suositellaan hakemuksen läpikäyntiä yhdessä kansallisten vastuutahojen kanssa ennen hakemuksen toimittamista Euroopan neuvostolle. Tavoitteena on edesauttaa hakemusten menestystä sertifiointiprosessissa ja tukea toimijoita hakemusprosessin aikana.

5.5.1 Toimenpiteet

Euroopan neuvoston kulttuurireittitoiminta vahvistuu Suomessa

- Vahvistetaan Euroopan neuvoston kulttuurireittitoiminnan kansallista koordinoitua jakamalla koordinoituvastuu opetus- ja kulttuuriministeriön ja Museoviraston kesken.
 - Opetus- ja kulttuuriministeriö edustaa Suomea EPA-sopimuksen hallintoneuvostossa ja vastaa EPA-sopimuksen toimeenpanosta Suomessa.
 - Museovirasto toimii EPA-sopimuksen kansallisena yhteyspisteenä, joka tarjoaa asiantuntijatukea Euroopan neuvoston kulttuurireittitoiminnasta kiinnostuneille kohteille ja toimijoille. Viraston koordinoivaan rooliin kuuluu myös kulttuurireittiohjelman seuranta kansainvälisesti, verkostoitumista EPA-jäsenvaltioiden vastuutahojen kanssa, kulttuurireittiohjelmaan liittyvää viestintää ja muita koordinoitavien tehtävien, joilla tuetaan tiedonkulkua ja yhteistyötä Euroopan neuvoston kulttuurireittitoimijoiden välillä.
- Kutsutaan koordinoitua tueksi säännöllisesti koolle kulttuurireittifoorumi, joka kokoaa yhteen Suomessa toimivia Euroopan neuvoston kulttuurireittikohteita, -toimijoita ja -hankkeita ja niiden sidosryhmiä.
- Lisätään Euroopan neuvoston kulttuurireittiohjelman tunnettuutta sidosryhmien keskuudessa ja lisätään kulttuurireittien näkyvyyttä ja merkitystä vetovoimatekijänä toteuttamalla viestintä- ja tiedotuskampanja.
- Selvitetään mahdollisuudet tukea kansallisesti toimivien kulttuurireittien yhteistyötä ja hyvien käytäntöjen jakamista verkostoperiaatteella ja toimijavetoisesti.

Kulttuurimatkailu edistää Unescon kulttuuriperintösopimusten toteutumista

- Edistetään maailmanperintökohteiden hyvien kestävän matkailun käytäntöjen jakamista muille kulttuuriperintö- ja kulttuurikohteille.
- Vahvistetaan maailmanperintökohteiden ja Unescon ihmiskunnan aineettoman kulttuuriperinnön luetteloon nimettyjen kohteiden välistä yhteistyötä matkailussa.
- Tuetaan vastuullista aineettomaan kulttuuriperintöön perustuvaa kulttuurimatkailua jalkauttamalla Visit Finlandin ja Museoviraston yhdessä tuottamaa Yhteinen polku -opasta³².
- Lisätään tietoisuutta aineettoman kulttuuriperinnön kansalliseen luetteloon nimettyjen kohteiden ja niiden ympärillä toimivien verkostojen potentiaalista matkailun voimavaroina.

Kansainvälisten kulttuurialan toimien matkailullinen näkyvyys ja yhteistyö lisääntyy

- Nostetaan esille Euroopan kulttuuripääkaupunki -hakukierroksella käynnistyneet kulttuuripääkaupunkihankkeet ja niiden puitteissa tehtävä yhteistyö ja teemallinen työ mahdollisuutena kehittää kulttuurimatkailua alueilla.
- Osallistutaan aktiivisesti Euroopan kulttuuriperintötunnuksen kehittämiseen yhteistyössä Euroopan komission kanssa.
- Lisätään Euroopan kulttuuriympäristöpäivien ja Euroopan neuvoston maisemayleissopimukseen liittyvien tapahtumien ja toimien näkyvyyttä eri toimijoiden viestintä- ja markkinointikanavissa.
- Selvitetään, miten voitaisiin tukea eri eurooppalaisiin ja kansainvälisiin kulttuuri- ja kulttuuriperintöalan toimiin kuuluvien kohteiden ja toimijoiden verkostoitumista, hyvien käytäntöjen jakamista ja synergioiden syntymistä eri toimien välille.

32 Visit Finland & Museovirasto (2022). Yhteinen polku. Opas elävän perinnön vastuulliseen matkailulliseen tuotteistamiseen. Julkaisu verkossa. [Julkaisu verkossa](#).

6 Toimenpiteiden julkinen rahoitus ja rahoituksen kehitysnäkymiä

6.1 Toimenpiteiden julkinen rahoitus

Kulttuurimatkailun rahoitustasoa on nykyisellä tiedolla haastavaa määritellä. Tiedossa kuitenkin on, että suhteessa sekä kulttuuriala että matkailu ovat tuottavia toimialoja. Kulttuurialan osuus bruttokansantuotteesta oli vuonna 2019 noin 3,1 prosenttia ja matkailualan noin 2,7 prosenttia. Yhteensä alat työllistivät vuonna 2019 yli 270 000 henkilöä.

Kulttuurimatkailun kehittämistä tuetaan suoraan ja välillisesti useiden hallinnonalojen ministeriöistä. Esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, ympäristöministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön hallinnonaloille kuuluu kulttuurimatkailuun liittyviä tehtäviä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö huolehtii taide- ja kulttuurialan sekä luovien alojen toimintaedellytyksistä. Vuosina 2020 ja 2021 opetus- ja kulttuuriministeriö tuki kulttuurimatkailun kehittämistä myös erityisavustuksilla, joihin osoitettiin lähes neljä miljoonaa euroa.

Työ- ja elinkeinoministeriö rahoittaa kansainvälistä matkailua edistävän Visit Finlandin toimintaa. Metsähallituksen Luontopalveluiden toiminta rahoitetaan pääosin valtion budjetista ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön alaisuudessa.

Vuonna 2021 valmistuneen selvityksen³³ mukaan matkailun julkinen kokonaisrahoitus hanketoiminta mukaan lukien oli vuosina 2014–2020 noin 694 miljoonaa euroa. Eniten rahoitusta kanavoitui yritysten investointeihin, matkailumarkkinointiin ja tuotekehitykseen.

33 Antikainen Janne, Heikkinen, Benjamin, Nyman, Juho, Rannanpää, Sari, Harju-Myllyaho, Anu ja Hakkarainen, Maria (2022). Julkinen tuki matkailuhankkeisiin Suomessa 2014–2020. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 2022:7. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki. [Julkaisu verkossa](#).

Kulttuurimatkailuun kohdennettavalla rahoituksella huolehditaan sen perusedellytyksistä tukemalla muun muassa kulttuuri- ja luovien alojen toimijoita ja -kohteita sekä niiden liiketoimintaympäristön kehittämistä, uudistumista ja kansainvälistymistä Rahastojen, säätiöiden ja muiden yksityisten tahojen myöntämä rahoitus kulttuurimatkailun eri toimijoille tukee monipuolista kehittämistyötä.

Julkisella rahoituksella ja kertaluonteisilla panostuksilla voidaan tukea erilaisia kehittämissankkeita ja investointeja. Yhteistyön kehittämisessä, kulttuurimatkailun ekosysteemin vahvistamisessa, tutkimus-, kehitys- ja innovaatio toiminnassa, osaamisen kasvattamisessa sekä kulttuuri- ja luovien alojen yhteistyön kehittämisessä EU:n rahoituslähteet ovat keskeisiä. Kattavampi katsaus rahoitusinstrumenteista on koottu liitteeseen 2.

6.2 Rahoituksen kehitysnäkymiä

Kulttuurimatkailun hankerahoituksen haasteeksi on todettu hallinnolliset esteet, kuten hankerahoitukseen vaadittavan omarahoitusosuuden suuruus. Kulttuurimatkailun kehittämiseen tarkoitettujen rahoitushakujen ehtoja on hyvä arvioida kehittämistyön aiempaa laajemmaksi mahdollistamiseksi. Vaadittavien omarahoitusosuuksien sekä hakuehtojen tarkastelu toimijarakenteiden osalta ovat mahdollisia arviointikohteita.

Kulttuurimatkailun taloudellista vaikuttavuutta on tarpeen seurata aiempaa paremmin, jotta alan rahoitusmalleja voidaan kehittää tietoon perustuen. Kulttuuri- ja liikunta-kohteille sekä tapahtumille kanavoitui vuosina 2014–2020 matkailurahoituksesta 40,4 miljoonaa euroa, mutta yhteismitallista tietoa eri hankkeiden vaikuttavuudesta ei ole saatavilla. Tulevan kehittämistyön tueksi tarvitaan kulttuurimatkailuhankkeita, jotka ovat ylimatekunnallisia ja tähtäävät kansainväliseen kasvuun.

Kulttuurimatkailu on liiketoimintaa, jonka kehittämisestä vastuun kantavat viime kädessä sen toimijat itse. Julkisen rahoituksen turvin voidaan kuitenkin luoda suotuisa toimintaympäristö, joka tukee kestävä ja innovatiivisen kulttuurimatkailun kehittämistä ja kasvua. Panokset kulttuurimatkailuun tuottavat paitsi taloudellisia hyötyjä, myös aineetonta lisäarvoa merkityksellisyyden kokemuksina, kulttuurisen tietoisuuden vahvistumisena ja elinvoimaisina elinympäristöinä.

Yhä paremmin kulttuurimatkailun kehittämistä palvelevaa toimintaympäristöä kohti voidaan kulkea huolehtimalla kulttuurin ja matkailun perusrahoituksen riittävästä tasosta ja toimien tehokkaasta kohdentamisesta, mutta myös panostamalla kulttuurimatkailun verkostojen vahvistamiseen sekä välittäjäosaamisen ja kansainvälisen näkyvyyden kehittämiseen. Näin tuetaan kestävä yhteistyötä sekä luodaan edellytyksiä tuotekehitykselle ja liiketoimintamallien kehittämiseksi ja kysyntää kulttuurimatkailupalveluille.

7 Tiekartan jatkovalmistelu, toteutus ja seuranta

Työryhmän jätettyä ehdotuksensa kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekartaksi opetus- ja kulttuuriministeriön on tarkoitus järjestää ehdotuksesta lausuntokierros. Ehdotus viimeistellään kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekartaksi lausuntopalautteen pohjalta.

Tiekartan visio ulottuu vuoteen 2030. Sekä kulttuuri- että matkailualojen toimintaympäristö muuttuu nopeasti. Tästä johtuen tiekarttaa toimeenpannaan ja sen toteumaa seurataan yhteisellä prosessilla, joka mahdollistaa tiekarttaan sisältyvien toimenpiteiden osuvuudesta huolehtimisen.

Päävastuu tiekartan jalkauttamisesta ja toimeenpanon käynnistämisestä on opetus- ja kulttuuriministeriöllä. Tiekartan toteutumaa seurataan virkатыönä opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla. Seurantatyöhön osallistumaan kutsutaan verkostoperiaatteella tiekartassa tunnistettujen vastuutahojen edustajia. Verkosto osallistuu tiekartan toimenpiteiden toteuman seurantaan ja arviointiin ja toimii tiedonvaihdon foorumina. Verkoston toimintaa koordinoi opetus- ja kulttuuriministeriö.

Tiekartan toimenpiteiden toteutumista arvioidaan ensimmäisen kerran väliarvioinnilla vuonna 2026. Arvioinnin perusteella linjataan, onko tiekartan toimenpiteitä tarpeen täydentää tai muuten päivittää. Mahdollisen päivitystyön koordinoinnista vastaa opetus- ja kulttuuriministeriö.

Tiekartan toimenpiteet ja vaikuttavuus arvioidaan kokonaisuutena vuoden 2030 jälkeen.

8 Lähteet

Antikainen Janne, Heikkinen, Benjamin, Nyman, Juho, Rannanpää, Sari, Harju-Myllyaho, Anu ja Hakkarainen, Maria (2022). Julkinen tuki matkailuhankkeisiin Suomessa 2014–2020. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2022:7. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-614-7>.

Council of Europe (2011). Impact of European Cultural Routes on SMEs' innovation and competitiveness. <https://rm.coe.int/1680706995>

Council of Europe (2021). Booklet for Cultural Routes. <https://rm.coe.int/booklet-for-cultural-routes-eng-2021-lq/1680a3ece8>

Hirvi-Ijäs, Maria & Renko, Vappu (2022). Nykyaikaisen ekosysteemeissä. Tapaustutkimus: Pro Artibus. Cuporen työpapereita 16. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.
<https://www.cupore.fi/fi/julkaisut/tyopaperit/nykyaikaisen-ekosysteemeissa>

Honkanen, Antti, Sammalkangas, Jatta & Salonen, Pasi (2021). Kotimaanmatkailun nykytila ja potentiaali – selvitys kohderyhmistä ja kehittämistoimista. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021:14, työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-631-4>

IPCC (2022). Summary for Policymakers [H.-O. Pörtner, D.C. Roberts, E.S. Poloczanska, K. Mintenbeck, M. Tignor, A. Alegría, M. Craig, S. Langsdorf, S. Löschke, V. Möller, A. Okem (toim.)]. In: Climate Change 2022: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [H.-O. Pörtner, D.C. Roberts, M. Tignor, E.S. Poloczanska, K. Mintenbeck, A. Alegría, M. Craig, S. Langsdorf, S. Löschke, V. Möller, A. Okem, B. Rama (eds.)]. Cambridge University Press. In Press. https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/downloads/report/IPCC_AR6_WGII_SummaryForPolicymakers.pdf

Komission suositus (EU) 2021/1970 yhteisestä eurooppalaisesta kulttuuriperinnön data-avaruudesta. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32021H1970&from=EN>

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Matkailu ja liikenne vuonna 2020 ja sen jälkeen (COM(2020) 550 final). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:52020DC0550>

Kulttuurimatkailun tiekartta -työryhmän asiantuntijasihteeristö (toim.) (2021). Kohti kulttuurimatkailun kehittämisen tiekarttaa: Kooste verkkokyselyn tuloksista. Valtioneuvoston julkaisu 2021:85. Valtioneuvosto, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-923-6>

[Kulttuuriperintöbarometri 2021](#), Museovirasto, ympäristöministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö. CC BY 4.0.

Kulttuuriympäristöstrategia 2014–2020. Valtioneuvoston periaatepäätös 20.3.2014. Opetus- ja kulttuuriministeriö & ympäristöministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4290-1>

Lehtimäki, Marianne (2017). Kulttuurireittiyhteisenä toiminta-alustana. Taustaselvitys Euroopan neuvoston laajennetusta osittaissopimuksesta (EPA). Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-485-6>

Maakuvan vuosikatsaus, Nation Brand Index, 2021.

Matkailutilinpito 2019-2020 ja arvio vuoden 2021 kehityksestä. <https://tem.fi/-/raportti-pandemia-muutti-matkailun-talous-ja-tyollisyysvaikutuksia>, viimeksi käytetty 17.4.2022.

Mattila, Mirva (toim.) (2018). Mahdollisuuksien museo. Opetus- ja kulttuuriministeriön museopoliittinen ohjelma 2030. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2018:11. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-557-0>

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2013). Matkailu ja kulttuurin syke. Kulttuurin matkailullinen tuotteistaminen -toimintaohjelman 2009—2013 loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2013:6. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-203-6>

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2015). Yhteinen perintömme – Vårt gemensamma arv. Kansallinen maailmanperintöstrategia – Nationall världsavsstrategi 2015–2022. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2015:14. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-354-5>

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2016). Taide- ja kulttuurifestivaalit – vahvistuva kulttuurinen voimavara. Esitys toimintaohjelmaksi vuosille 2017–2025. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2016:42. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-437-5>

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017). Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripoliittinen strategia 2025. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2017:20. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-466-5>

Resolution 72/229. Culture and sustainable development. <https://undocs.org/en/A/RES/72/229>

Saamelaiskäräjät (24.9.2018). Vastuullisen ja eettisesti kestävän saamelaismatkailun periaatteet. <https://www.samediggi.fi/saamelaismatkailun-eettiset-ohjeet/>

Sainio, Tapani, Ängeslevä, Viivi & Harju, Emma (2018). Kulttuurilaitosten digitaalinen yleisösuhte. Kooste selvityshankkeen tuloksista. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-651-5>.

Special Eurobarometer 466: Cultural Heritage.

Sustainable Cultural Tourism. Report of the OMC (Open Method of Coordination) Working Group of Member States' Experts (2019). Publications Office of the European Union, Luxembourg, DOI: 0.2766/400886. <https://op.europa.eu/s/v10M>

Tarjanne, Petra (2020). Luovan talouden tiekartta. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:48. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-568-3>

Työ- ja elinkeinoministeriö (2019). Yhdessä enemmän – kestävä kasvua ja uudistumista Suomen matkailuun. Suomen matkailustrategia 2019–2028 ja toimenpiteet 2019–2023. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2019:60. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-472-3>

Valtioneuvosto (2021a). Koronapandemian vaikutuksia kulttuurialalla 2020–2021. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:26. Valtioneuvosto, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-654-9>.

Valtioneuvosto (2021b). Suomen kestävä kasvun ohjelma: Elpymis- ja palautumissuunnitelma. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:52. Valtioneuvosto, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-840-6>.

Valtioneuvosto (2022). Kohti kestävä arkkitehtuuria – Suomen arkkitehtuuripoliittinen ohjelma 2022–2035. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:1. Valtioneuvosto, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-557-0>

Visit Finland (2018). Tunne asiakkaasi – kohderyhmäopas matkailuyrityksille. <https://www.businessfinland.fi/globalassets/tunne-asiakkaasi---kohderyhmaopas-matkailuyrityksille---visit-finland.pdf>

Visit Finland (2021). Kansainvälisen matkailun tulevaisuuden trendit 2022.

<https://www.businessfinland.fi/4b0225/globalassets/julkaisut/visit-finland/tutkimukset/2021/kansainvalisen-matkailun-tulevaisuuden-trendit-2022-visit-finland.pdf>

Visit Finland & Museovirasto (2022). Yhteinen polku. Opas elävän perinnön vastuulliseen matkailulliseen tuotteistamiseen. <https://www.businessfinland.fi/494bf8/globalassets/finnish-customers/02-build-your-network/visit-finland/julkaisut/yhteinen-polku--opas-elavan-perinnon-vastuulliseen-matkailulliseen-tuotteistamiseen-2021.pdf>

World Tourism Organization (2018), Tourism and Culture Synergies, UNWTO, Madrid, DOI: <https://doi.org/10.18111/9789284418978>.

World Tourism Organization (2021), Big Data in Cultural Tourism – Building Sustainability and Enhancing Competitiveness, UNWTO, Madrid, DOI: <https://doi.org/10.18111/9789284422937>.

World Tourism Organization (2021), UNWTO Inclusive Recovery Guide – Sociocultural Impacts of Covid-19, Issue 2:Cultural Tourism, UNWTO, Madrid, DOI: <https://doi.org/10.18111/9789284422579>.

Liite 1. Tiekartan toimenpiteet ja niiden toteuttaminen

Liitteessä 1 esitetään kootusti tiekartan toimenpiteet ja niiden toteuttajat. Toimenpiteen pääasiallinen vastuutaho on merkitty **lihavoinnilla**.

Taulukossa käytettyjä toteuttajatahoja ovat nimettyjen tahojen lisäksi:

- Kulttuurin ja matkailun alueelliset toimijat, joilla tarkoitetaan alueellisesti toimivia matkailutoimijoita sekä kulttuuri- ja taidealojen toimijoita.
- Kulttuurialan valtakunnalliset organisaatiot, joilla tarkoitetaan valtakunnallisesti toimivia kulttuurialan organisaatioita alasta riippumatta.
- Kulttuurimatkailutoimijat, jolla tarkoitetaan kaikkia tahoja, jotka toimivat kulttuurimatkailun parissa.
- Valtakunnalliset verkostot, joilla tarkoitetaan vakiintuneita valtakunnallisesti toimivia verkostoja.

Tiekartan luku	Toimenpidekori	Toimenpide	Toteuttajat
Kulttuurimatkailu- palvelut syntyvät kohtaamisissa	Kulttuurimatkailun liittymäpinnat laajentuvat	Vahvistetaan kulttuurimatkailun välittäjätoiminnan edellytyksiä.	Koulutusorganisaatiot, kunnat, maakuntien liitot
		Kartoitetaan kokemukset kulttuurin ja matkailun sekä lähialojen yhteisistä opintokokonaisuuksista ja hyödynnetään niitä koulutustarjonnan kehittämisessä.	Koulutusorganisaatiot
	Kulttuurimatkailun yhteistyöverkostot tiivistyvät	Tuetaan kulttuurimatkailun aluekoordinaatiota kulttuurin ja matkailun toimijoiden välisen yhteistyön ja tuotteistamisen kehittämiseksi.	Business Finland/Visit Finland
		Lisätään alueellista yhteistyötä järjestämällä fyysisiä ja digitaalisia verkostoitumistilaisuuksia ja työpajoja sekä tukemalla hanketyöskentelyä.	Maakuntien liitot, kunnat, kulttuurin ja matkailun alueelliset toimijat, kulttuurimatkailutoimijat
		Kannustetaan yhteistyön kehittämistä kulttuurin eri teemojen ympärille.	Kulttuurin ja matkailun alueelliset toimijat, Business Finland/Visit Finland, opetus- ja kulttuuriministeriö

Tiekartan luku	Toimenpidekori	Toimenpide	Toteuttajat
Kulttuurimatkailua kestävästi	Kulttuurimatkailun kestävä toimintakulttuuri vahvistuu	Vahvistetaan tietoisuutta vastuullisuuden merkityksestä kulttuurimatkailussa muun muassa viestinnän keinoin.	Business Finland/Visit Finland, työ- ja elinkeinoministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö , kulttuurialan valtakunnalliset organisaatiot, kulttuuri- ja matkailualan toimijat
		Kannustetaan kulttuurikohteita ja -tapahtumia sekä kulttuurialan ja luovien alojen yrityksiä mukaan STF-polulle ³⁴ .	Business Finland/Visit Finland , kulttuurialan valtakunnalliset organisaatiot, matkailun alueelliset toimijat
		Otetaan huomioon eri kestävyysulottuvuudet matkailuhankkeisiin suunnattavassa julkisessa rahoituksessa.	Rahoittajat
		Selvitetään mahdollisuudet luoda toimintamalli aitojen ja vastuullisten saamelaismatkailutuotteiden tunnistamisen tueksi.	Saamelaiskäräjät, opetus- ja kulttuuriministeriö
		Lisätään tietoisuutta saamelaiskäräjien hyväksymistä vastuullisen ja eettisesti kestävä saamelaismatkailun ohjeista.	Kulttuurin ja matkailun alueelliset toimijat, Business Finland/Visit Finland , maakuntien liitot, kunnat, saamelaiskäräjät
	STF-ohjelman kulttuurista ulottuvuutta edistetään	Käydään STF-ohjelma kokonaisuutena läpi kulttuuri- ja matkailun tarpeiden näkökulmasta.	Business Finland/Visit Finland , opetus- ja kulttuuriministeriö
		Kehitetään STF-ohjelman valmennuksia siten, että ne palvelevat yhä paremmin kulttuuritoimijoita sekä ottavat huomioon kulttuurimatkailun ja kulttuurisen kestävyuden matkailutoimijoiden valmennuksissa.	Business Finland/Visit Finland
		Arvioidaan säännöllisesti kansallisten kestävä matkailun indikaattoreiden soveltuvuutta kulttuurisen ja sosiaalisen kestävyuden mittaamiseen kulttuuri-, kulttuuriperintö- ja kulttuuriympäristökohteissa ottaen huomioon kohteiden erityispiirteet ja kehitetään mittareita havaintojen pohjalta.	Business Finland/Visit Finland , opetus- ja kulttuuriministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, ympäristöministeriö, Metsähallitus

34 Visit Finlandin kestävä matkailun ohjelma Sustainable Travel Finland. Ohjelma tarjoaa kestävä matkailun kehittämisspolun, jonka päätteeksi sen kulkeneelle toimijalle myönnetään kestävä matkailun tunnus, Sustainable Travel Finland –merkki.

Tiekartan luku	Toimenpidekori	Toimenpide	Toteuttajat
Kotimaassa ja kansainvälisesti vetovoimainen kulttuurimatkailu	Kulttuurimatkailun tuotetarjonta kehittyy laadukkaasti ja asiakaslähtöisesti	Lisätään kulttuurisisältöjen tuotteistamista osaksi monipuolista matkailutarjontaa.	Kulttuurimatkailutoimijat , matkailun alueelliset toimijat
		Hyödynnetään ja tuetaan alueellisia kulttuurisia vahvuuksia monipuolisen ja ympärivuotisen kulttuurimatkailun tarjonnan lisäämiseksi sekä kotimaisille että kansainvälisille matkailijoille.	Maakuntien liitot, kunnat , Taiteen edistämiskeskus, kulttuurin ja matkailun alueelliset toimijat
		Tuetaan kulttuurimatkailun tuotteistamista, markkinointia ja myyntiä tiedottamalla ja jalkauttamalla kulttuurimatkailun toimijoille olemassa olevia työkaluja, kuten oppaita, Visit Finland Akatemia -valmennuksia ja kulttuurimatkailun valmennuskokonaisuuksia.	Matkailun alueelliset toimijat , Business Finland/Visit Finland, kulttuurialan valtakunnalliset organisaatiot
		Vahvistetaan entisestään luonnonympäristöissä sijaitsevien kulttuurikohteiden näkyvyyttä luontomatkailun viestintäkanavissa, kuten Luontoon.fi-palvelussa.	Metsähallitus , kunnat, matkailun alueelliset toimijat
		Lisätään kansallisten kaupunkipuistojen, maisemanhoitoalueiden, valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen (RKY), valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden (VAMA) ja muiden valtakunnallisesti merkittävien kohteiden tunnettuutta ja hyödyntämistä matkailussa.	Ympäristöministeriö, Suomen ympäristökeskus, Museovirasto , ELY-keskukset, kunnat

Tiekartan luku	Toimenpidekori	Toimenpide	Toteuttajat
	Kulttuurimatkailu-osaaminen vahvistuu	Lisätään tietoa ja osaamista kulttuurimatkailun kohderyhmistä.	Business Finland/Visit Finland, korkeakoulut
		Tarjotaan kulttuurialan toimijoille mahdollisuuksia tuotteistamiseen, palveluotoiluun, markkinointiin ja myyntiin liittyvän osaamisen kehittämiseen.	Kulttuurin ja matkailun alueelliset toimijat, koulutusorganisaatiot, Metsähallitus
		Lisätään matkailutoimijoiden kulttuurin tuntemusta ja osaamista osana vastuullista matkailun kehittämistyötä.	Kulttuurialan valtakunnalliset organisaatiot, kulttuurialan alueelliset toimijat, kulttuurin ja taiteen toimijat, Business Finland/Visit Finland, kunnat
		Jaetaan hyviä käytäntöjä ja osaamista sekä tuetaan vertaiskehittämistä.	Kulttuurimatkailutoimijat, kunnat, maakuntien liitot, korkeakoulut, valtakunnalliset verkostot
	Kulttuurimatkailu kansainvälistyy	Tarjotaan kulttuurimatkailun toimijoille sparraus- ja tukipalveluja toiminnan kansainvälistämiseksi ja kannustetaan kulttuurimatkailutoimijoita kansainvälistymispolulle.	Business Finland/Visit Finland, ulkoministeriö ja muut Team Finland -ydintoimijat, matkailun alueelliset toimijat, kulttuurialan valtakunnalliset organisaatiot
		Tuodaan esiin Suomen kulttuuritarjonnan erityispiirteitä ja esimerkiksi Euroopan kulttuuripääkaupungin 2026 tapahtumia maakuvatyössä läpi kulttuurin ja matkailun vientiponnisteluiden.	Opetus- ja kulttuuriministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, ulkoministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, Business Finland/Visit Finland, muut Team Finland -ydintoimijat, kunnat

Tiekartan luku	Toimenpidekori	Toimenpide	Toteuttajat
Digitalisoitunut ja tiedolla johdettu kulttuurimatkailu	Digitaalisuutta ja dataa hyödynnetään aiempaa laajemmin kulttuuri-matkailupalvelujen tuottamisessa	Kannustetaan kulttuurimatkailun toimijoita syöttämään tiedot palveluistaan DataHubiin.	Business Finland/Visit Finland , matkailun alueelliset toimijat, kulttuurialan valtakunnalliset organisaatiot, kulttuurimatkailutoimijat
		Edistetään kulttuuritiedon ja kulttuuriympäristötiedon hyödynnettävyyttä ja yhteentoimivuutta rajapintoja kehittämällä.	Museovirasto, Metsähallitus , opetus- ja kulttuuriministeriö, ympäristöministeriö, Suomen ympäristökeskus, kunnat, maakuntien liitot
		Parannetaan mahdollisuuksia käyttää kulttuuri- ja matkailualan toimijoiden tietovarantoja matkailupalvelujen kehittämisessä ja markkinoinnissa kehittämällä eri tietovarantojen yhteentoimivuutta.	Opetus- ja kulttuuriministeriö , Business Finland/Visit Finland
		Tarjotaan koulutusta ja valmennusta digitaalisuutta hyödyntävien matkailupalvelujen kehittämiseen, alustatalouden palveluihin, uusien teknologioiden käyttöönottoon, data-analytiikkaan sekä datan eettiseen käyttöön ja hyödyntämiseen.	Business Finland/Visit Finland, koulutusorganisaatiot , matkailun alueelliset toimijat, kulttuurialan valtakunnalliset organisaatiot
Kulttuurimatkailun digitaaliset palvelupolut sujuvoituvat	Kulttuurimatkailun digitaaliset palvelupolut sujuvoituvat	Parannetaan kulttuurimatkailupalveluja koskevan tiedon saatavuutta verkossa, online-löydettävyyttä ja ostettavuutta monikanavaisesti.	Kulttuurimatkailutoimijat , matkailun alueelliset toimijat, Metsähallitus
		Ohjataan kulttuurimatkailutoimijoita monikanavaisuuteen ja sopiville jälleenmyyjille sekä alustoille.	Matkailun alueelliset toimijat , Business Finland/Visit Finland

Tiekartan luku	Toimenpidekori	Toimenpide	Toteuttajat
	Kulttuurimatkailun tietopohja vahvistuu ja tiedolla johtaminen kehittyy	Lisätään ymmärrystä kulttuurimatkailun aluetaloudellisista vaikutuksista sekä tulojen käytöstä ja jakautumisesta alueilla hyödyntämällä muun muassa maailmanperintökohteissa kerättyä tietoa.	Korkeakoulut, tutkimuslaitokset, kulttuurialan valtakunnalliset organisaatiot , kunnat, Metsähallitus, maakuntien liitot
		Tilataan ulkopuolinen selvitys kulttuurimatkailun vaikuttavuusseurannan kehittämistä ja käynnistetään selvityksen esittämät kehittämistoimet.	Opetus- ja kulttuuriministeriö
		Tuetaan kulttuurikohteita ja -tapahtumia matkailijoiden käyntimäärien seuraamisessa jakamalla tietoa ja tukemalla seurantaosaamisen kehittämistä.	Kulttuurialan valtakunnalliset organisaatiot
		Vahvistetaan kulttuurimatkailun tiedolla johtamista seuraamalla aktiivisesti tiekartan toteumaa.	Opetus- ja kulttuuriministeriö , Business Finland/Visit Finland, työ- ja elinkeinoministeriö

Tiekartan luku	Toimenpidekori	Toimenpide	Toteuttajat
Kansainvälisestä yhteistyöstä pontta kulttuuri-matkailuun	Euroopan neuvoston kulttuuri-reittitoiminta vahvistuu Suomessa	Vahvistetaan Euroopan neuvoston kulttuurireittitoiminnan kansallista koordinointia jakamalla koordinoitivastuu opetus- ja kulttuuriministeriön ja Museoviraston kesken.	Opetus- ja kulttuuriministeriö, Museovirasto
		Opetus- ja kulttuuriministeriö edustaa Suomea EPA-sopimuksen hallintoneuvostossa ja vastaa EPA-sopimuksen toimeenpanosta Suomessa.	
		Museovirasto toimii EPA-sopimuksen kansallisena yhteyspisteenä, joka tarjoaa asiantuntijatukea Euroopan neuvoston kulttuurireittitoiminnasta kiinnostuneille kohteille ja toimijoille. Viraston koordinoivaan rooliin kuuluu myös kulttuurireittiohjelman seuranta kansainvälisesti, verkostoitumista EPA-jäsenvaltioiden vastuutahojen kanssa, kulttuurireittiohjelmaan liittyvää viestintää ja muita koordinoititehtäviä, joilla tuetaan tiedonkulkua ja yhteistyötä Euroopan neuvoston kulttuurireittitoimijoiden välillä.	
		Kutsutaan koordinoinnin tueksi säännöllisesti koolle kulttuurireittifoorumi, joka kokoaa yhteen Suomessa toimivia Euroopan neuvoston kulttuurireittikohteita, -toimijoita ja -hankkeita ja niiden sidosryhmiä.	
		Lisätään Euroopan neuvoston kulttuurireittiohjelman tunnettuutta sidosryhmien keskuudessa ja lisätään kulttuurireittien näkyvyyttä ja merkitystä vetovoimatekijänä toteuttamalla viestintä- ja tiedotuskampanja.	Museovirasto, opetus- ja kulttuuriministeriö, Business Finland/Visit Finland
		Selvitetään mahdollisuudet tukea kansallisesti toimivien kulttuurireittien yhteistyötä ja hyvien käytäntöjen jakamista verkostoperiaatteella ja toimijavetoisesti.	Opetus- ja kulttuuriministeriö, Museovirasto

Tiekartan luku	Toimenpidekori	Toimenpide	Toteuttajat
	Kulttuurimatkailu edistää Unescon kulttuuriperintösopimusten toteutumista	Edistetään maailmanperintökohteiden hyvien kestävän matkailun käytäntöjen jakamista muille kulttuuriperintö- ja kulttuurikohteille.	Metsähallitus, Museovirasto , maakuntien liitot, kulttuurialan valtakunnalliset organisaatiot
		Vahvistetaan maailmanperintökohteiden ja Unescon ihmiskunnan aineettoman kulttuuriperinnön luetteloon nimettyjen kohteiden välistä yhteistyötä matkailussa.	Kulttuurialan valtakunnalliset organisaatiot
		Tuetaan vastuullista aineettomaan kulttuuriperintöön perustuvaa kulttuurimatkailua jalkauttamalla Visit Finlandin ja Museoviraston yhdessä tuottamaa Yhteinen polku -opasta.	Museovirasto, Business Finland/Visit Finland
		Lisätään tietoisuutta aineettoman kulttuuriperinnön kansalliseen luetteloon nimettyjen kohteiden ja niiden ympärillä toimivien verkostojen potentiaalista matkailun voimavaroina.	Museovirasto
	Kansainvälisten kulttuurialan toimien matkailullinen näkyvyys ja yhteistyö lisääntyy	Nostetaan esille Euroopan kulttuuripääkaupunki -haku- kierroksella käynnistyneet kulttuuripääkaupunkihankkeet ja niiden puitteissa tehtävä yhteistyö ja teemallinen työ mahdollisuutena kehittää kulttuurimatkailua alueilla.	Maakuntien liitot, kunnat , kulttuurin ja matkailun alueelliset toimijat
		Osallistutaan aktiivisesti Euroopan kulttuuriperintötunnuksen kehittämiseen yhteistyössä Euroopan komission kanssa.	Museovirasto , opetus- ja kulttuuriministeriö
		Lisätään Euroopan kulttuuriympäristöpäivien ja Euroopan neuvoston maisemayleissopimukseen liittyvien tapahtumien ja toimien näkyvyyttä eri toimijoiden viestintä- ja markkinointikanavissa.	Ympäristöministeriö, Museovirasto , opetus- ja kulttuuriministeriö, matkailun alueelliset toimijat, maakuntien liitot, kunnat, kulttuurialan valtakunnalliset organisaatiot
		Selvitetään, miten voitaisiin tukea eri eurooppalaisiin ja kansainvälisiin kulttuuri- ja kulttuuriperintöalan sekä matkailualan toimiin kuuluvien kohteiden ja toimijoiden verkostoitumista, hyvien käytäntöjen jakamista ja synergioiden syntymistä eri toimien välille.	Opetus- ja kulttuuriministeriö

Liite 2. Rahoitusinstrumentteja

Kansallinen julkinen rahoitus

Kulttuurimatkailun kehittämistä tuetaan suoraan ja välillisesti useiden hallinnonalojen ministeriöistä ja virastoista. Kulttuurimatkailun kokonaisuuden kannalta keskeisimpiä ovat opetus- ja kulttuuriministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, maa- ja metsätalousministeriön sekä ympäristöministeriön hallinnonalojen rahoitus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt vuosina 2014–2021 valtionavustuksia taide- ja kulttuurialojen toimijoille pääsääntöisesti 2–3 vuotta kestäviin kulttuurimatkailun kehittämishankkeisiin. Vuosina 2020–2021 opetus- ja kulttuuriministeriö toteutti pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman tavoitetta vahvistaa kulttuurimatkailua erillismäärärahalta, josta myönnettiin kulttuurimatkailun kehittämiseen valtionavustuksia 1 miljoonaa euroa vuonna 2020 ja 2,95 miljoonaa euroa vuonna 2021.

Business Finland tarjoaa kansainvälistymis-, innovaatio-, investointi- ja matkailun edistämisen palveluita yrityksille, tutkimusorganisaatioille ja julkisten palvelujen tuottajille.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset) myöntävät tukia yrityksille investointeihin, yritystoiminnan ja toimintaympäristön kehittämiseen sekä koulutukseen ja tutkimukseen. Ne tarjoavat neuvontapalveluja matkailuyrityksille ja hoitavat alueensa infrastruktuuriin liittyviä kysymyksiä.

ELY-keskukset myöntävät vuosittain harkinnanvaraisia valtionavustuksia muun muassa rakennusperinnön hoitoon, saariston ympäristönhoitoon sekä ympäristökasvatukseen. Ne ovat myös tukeneet monissa maakunnissa kansallisella erillisrahoituksella perinnebiotooppien hoitoa sekä valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden hoitoa rahoittamalla maisemasuunnitelmien laadintaa. ELY-keskukset ovat laatineet maa- ja metsätalousministeriön erillisrahoituksella myös luonnon monimuotoisuuden ja kosteikkojen yleissuunnitelmia sekä tukeneet vieraslajien torjuntaa. Julkinen tuki vahvistaa osaltaan kulttuuriympäristöjen ja maisemien käyttöä kulttuurimatkailun alustana.

Luonnon virkistyskäytön ja matkailun palveluihin on vuosina 2014–2021 kohdennettu vuositasolla keskimäärin noin 4,5 miljoonaa euroa maa- ja metsätalousministeriön rahoitusta.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset voivat tukea Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman rahoituksella yleishyödyllisiä investointeja ja kehittämistoimia, joilla säilytetään kulttuuriperintöä ja luontoarvoltaan merkittäviä alueita. Hankkeissa voidaan esimerkiksi järjestää kulttuuritapahtumia, kerätä kylätarinoita, kunnostaa kesäteatteria, rakennuksia, kylämaisemaa tai lähivesistöä. Yleishyödyllisillä investointihankkeilla voidaan edistää harrastusmahdollisuuksia ja matkailua.

EU:n rakenne- ja investointirahastot

Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikalla (koheesipolitiikalla) lisätään jäsenvaltioiden taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta sekä vähennetään alueiden välisiä kehitys-eroja. Politiikalla tavoitellaan nykyistä parempaa taloudellista, sosiaalista ja alueellista tasapainoa Euroopassa. Valtioneuvosto hyväksyi 21.10.2021 Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman ja päätti sen toimittamisesta Euroopan komissiolle. Euroopan komission odotetaan antavan lopullisen hyväksynnän ohjelmalle maaliskuussa 2022.

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 koostuu kolmesta rahastosta: 1) Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR), 2) Euroopan sosiaalirahasto (ESR+) ja 3) Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF). Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) varoista rahoitettavat toimet keskittyvät erityisesti pk-yritysten kasvuun ja kansainvälistymiseen, sekä elinkeinölähtöiseen tutkimus- kehitys- ja innovaatiotoimintaan. ESR+ -toimilla kehitetään mm. työllisyyttä, jatkuvaa oppimista ja osallisuutta tukevia palveluja. Tavoitteena on parantaa koulutuksen laatua ja tarjontaa, osaamisen ennakointia, sekä työelämän laatua. JTF-toimilla pyritään saavuttamaan hiilineutraaliustavoitteet. Kulttuurimatkailun kehittämistä voidaan alueellisesti rahoittaa sekä Euroopan aluekehitys- että Euroopan sosiaalirahaston rahoituksella. Lisäksi ohjelmakaudella 2021–2027 rahoitusta kohdistetaan valtakunnalliseen ESR+ -teemaan: Luovan ja kulttuurialan innovaatio-osaaminen. Sen teemakuvauksen mukaisesti rahoitusta voidaan kohdistaa muun muassa kulttuuritoimijoiden ja maailmanperintökohteiden osaamisen ja matkailullisten valmiuksien lisäämiseen sekä kulttuurireittien kehittämiseen.

Maaseuturahastosta rahoitettavat kehittämishankkeet ja yritysrahoitus sekä tuettava Leader-toiminta tukevat maaseutualueiden elinvoimaisuutta ja myös osallisuutta maaseutualueilla. Suomessa on yli 50 paikallista maaseudun kehittämisryhmää eli Leader-ryhmää, jotka myöntävät rahoitusta yrittäjien, yhdistysten ja muiden yhteisöjen hankkeille. Maa- ja metsätalousministeriö toimitti Suomen kansallisen CAP-suunnitelman vuosille 2023–2027 EU:n komissiolle joulukuussa 2021. Leader-rahoituksella on perinteisesti voitu rahoittaa kulttuurimatkailun kehittämishankkeita Leader-ryhmien strategisten painotusten mukaan. Myös muilla maaseuturahaston hankkeilla edistetään

kulttuurimatkailua maaseutualueilla investointien ja kehittämistoimien kautta ja edistään maisemanhoitoa ja luonnon monimuotoisuutta. Etenkin ohjelmakauden 2014–2020 maaseuturahaston viestintätoimenpiteinä ja yhteistyöhankkeina sekä usein myös alueiden välisinä on toteutettu useita hankkeita kulttuuriympäristön ja maisemanhoidon, näiden tunnettavuuden ja kulttuuriympäristön tuotteistuksen edistämiseksi.

Tulevalla CAP-rahoituskaudella kehittämishankkeiden välineinä on sekä yleishyödyllisiä investointeja ja yhteistyöhankkeita, joiden tavoitteena on edistää luonnon monimuotoisuuden suojelemista ja ekosysteemipalveluja sekä kehittää elinympäristöjä ja maisemia. Kehittämishankkeiden tavoitteena on myös lisätä maaseutualueiden kestävyttä ja elinvoimaisuutta niin asumisen kuin yrittämisen toimintaympäristönä. Tavoitteena on parantaa maaseudulla toimivien palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta, lisätä asuin- ympäristön ekologisuutta ja turvallisuutta, parantaa maaseudun infrastruktuuria sekä kehittää kylien yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. Tavoitteena on myös maaseudun kulttuuri- ja virkistysmahdollisuuksien kehittäminen. Luonnon virkistyskäytön, toiminnallisten luontoharrastusten, vapaa-ajan infrastruktuurin investoinnit ja kulttuuripalveluihin liittyvät investoinnit luovat tärkeitä vetovoimatekijöitä myös matkailulle ja monipaikkaisille asujille. Toimenpiteen tavoitteena on kehittää maaseudun toimintaympäristöä myös eri erityisryhmien näkökulmasta.

EU:n elpymisväline

Suomen kestävän kasvun ohjelma³⁵ ohjaa EU:n elpymisvälineestä myönnetyn rahoituksen käyttöä Suomessa. Ohjelma sisältää toimenpiteitä sekä luovan talouden ja tapahtuma-alan että matkailun tutkimustietoa hyödyntävän uudistumisen, toipumisen ja kestävän kasvun vauhdittamiseksi. Laajempaan tavoitteena on nostaa työllisyysastetta ja osaamistasoa. Investointien toimeenpanosta vastaavat opetus- ja kulttuuriministeriö ja Business Finland, erityisesti Visit Finland -yksikkö.

EU:n elpymisväline jakautuu seitsemään ohjelmaan. Niistä suurin on elpymis- ja palautumisväline (RRF), jonka käyttöä linjaa Suomen kestävän kasvun ohjelma. EU:n elpymisvälineen rahoitusta kohdistuu myös muihin EU-ohjelmiin, kuten Horisontti Eurooppa- ja InvestEU-ohjelmiin.

³⁵ Valtioneuvosto (2021b). Suomen kestävän kasvun ohjelma: Elpymis- ja palautumissuunnitelma. Valtioneuvoston julkaisu 2021:52. Valtioneuvosto, Helsinki. [Julkaisu verkossa](#).

Keväällä 2022 avautuneet matkailualan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatorahoitushaut (osana RRF-rahoitusta) kohdistuvat matkailualan kestäväan kasvuun ja digitalisaatioon. Rahoituksen tavoitteena on nostaa pitkäjänteisesti matkailualan tki-intensiivisyyttä sekä vahvistaa matkailuyritysten ja tutkimusorganisaatioiden yhteistyötä. Rahoitettavilla hankkeilla edistetään erityisesti matkailijoiden viipymän pidentämistä, ympärivuotisuutta ja uusien asiakasryhmien selvittämistä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä kulttuuri- ja luovien alojen uudistumisen raken-
netuki on tarkoitettu kulttuuri- ja luovien alojen yrityksille ja yhteisöille palvelujen sekä
tuotanto- ja toimintamallien kehittämiseen ja käyttöönottoon. Hankkeiden tulee edistää
liiketoiminnan digitalisaatiota.

EU:n ohjelmat

Ohjelmakaudella 2021–2027 kulttuurimatkailun kehittämiseen soveltuvia rahoitus-
mahdollisuuksia sisältyy muun muassa EU:n

- Luova Eurooppa
- Digitaalinen Eurooppa
- Horisontti Eurooppa ja
- InvestEU-ohjelmiin.

Luova Eurooppa on EU:n kulttuuri- ja luovien alojen sekä audiovisuaalisen alan toimijoille
suunnattu rahoitusohjelma. Ohjelman yleisenä tavoitteena on edistää kulttuurista ja kie-
llestä monimuotoisuutta ja kulttuuriperintöä koskevaa eurooppalaista yhteistyötä sekä
parantaa kulttuurialan ja luovien toimialojen kilpailukykyä. Ohjelma jakautuu Kulttuuri- ja
Media-alaohjelmiin sekä monialaiseen toimintalinjaan. Ohjelman rahoitus on hankerahoit-
tusta eurooppalaisille yhteistyöhankkeille.

Kuluvalla ohjelmakaudella ohjelma-asetukseen sisällytettiin avaus erityisesti kestäväan kult-
tuurimatkailun kehittämishankkeille, jotka sisältyvät Kulttuurin alaohjelmaan niin kutsut-
tuna alakohtaisena painopisteenä. Alakohtaiset painopisteet täydentävät muita ohjelmaan
sisältyviä rahoitusmuotoja ja niihin liittyvistä hauista päätetään vuosittain. Ohjelman
kokonaisbudjetti vuosille 2021–2027 on 2,4 miljardia euroa.

Digitaalinen Eurooppa -ohjelman tavoitteena on vauhdittaa Euroopan digitalisaatiota.
Ohjelman budjetti vuosille 2021–2027 on 7,5 miljardia euroa. Ohjelma perustuu viiteen
erityistavoitteeseen. Yksi tavoitteista koskee digitaalisten teknologioiden käyttöönottoa
muun muassa kulttuurialalla ja luovilla aloilla. Ohjelma sisältää avauksia myös digitaalisen
kulttuuriperinnön hankkeille.

Horisontti Eurooppa -ohjelma on EU:n tutkimus- ja innovaatio-ohjelma. Ohjelma on suunnattu koulutus- ja tutkimuslaitoksille, yrityksille ja muille tutkimusta tekeville tai hyödyntäville tahoille. Kuluvalle ohjelmakaudella ohjelmaan sisältyy ”Kulttuuri, luovuus ja osallistava yhteiskunta” -niminen klusteri, joka mahdollistaa rahoituksen erilaisille kulttuuri- ja luovien alojen tutkimus- ja innovaatiohankkeille. Ohjelmabudjetti on vuosina 2021–2027 noin 95 miljardia euroa.

InvestEU-ohjelma on EU:n investointiohjelma. Ohjelma sisältää InvestEU-rahaston, johon sisältyy avauksia kulttuuriperinnölle, matkailulle sekä luonnolle ja ympäristöinfrastruktuurille. Rahasto tukee myös pk-yrityksiä muun muassa kulttuurialalla ja luovilla aloilla. Rahoitus ohjelmasta myönnetään lainoina tai muina vastaavina takauksina. InvestEU-rahaston budjetti on 26,2 miljardia euroa, joka käytetään EU:n budjettitakuuna rahoitusta myöntäville tahoille.

Liite 3. Toimenpiteitä kulttuurimatkailun kehittämiseksi Suomessa 2011–2022

Kulttuurimatkailua on kehitetty Suomessa pitkäjänteisesti vuodesta 2011 alkaen. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman kulttuurimatkailun vahvistamisen tavoitteen saavuttamiseksi kulttuurimatkailuun kohdennettiin merkittävä lisärahoitus.

Business Finlandin Visit Finland -yksikkö on vastannut vuodesta 2014 Culture Finland -katto-ohjelmasta, jonka tehtävänä on ollut koordinoida kulttuurimatkailun valtakunnallista kehittämistyötä. Katto-ohjelman puitteissa on tuotettu kulttuurimatkailuun liittyviä kartoituksia ja oppaita kulttuurin ja matkailun toimijoiden osaamisen kasvattamiseksi ja käytännön työn työkaluiksi, edistetty kulttuuri- ja matkailutoimijoiden verkostoitumista sekä aktivoitu tuotekehitystyötä. Kulttuurimatkailun valtakunnallisen kehittämistyön koordinaatiota Culture Finland -katto-ohjelman puitteissa ovat rahoittaneet opetus- ja kulttuuriministeriö ja Visit Finland.

Visit Finland on aktivoinut kulttuurimatkailun koordinoitua työtä myös verkostomaisesti alueilla. Aluekoordinaatiota pilotoitiin vuosina 2014–2016 ja alueellisia verkostoja aktivoitiin uudelleen vuosina 2019–2021. Aluekoordinaatiossa on pyritty löytämään maakunnissa kulttuurin tai matkailun parissa toimivista organisaatioista vastuuhenkilöt, jotka ovat koonneet ympärilleen kulttuurimatkailun avainhenkilöitä alueeltaan. Aluekoordinaation tavoitteena on saada kulttuurin ja matkailun toimijat keskenään tiiviimpään yhteistyöhön, tutustumaan toistensa toimintatapoihin ja kehittämään yhteisiä kulttuurisisältöisiä matkailutuotteita järjestämällä alueellisia ja paikallisia verkostoitumistilaisuuksia ja tuotteistamistyöpajoja.

Tuotekehitystä ja markkinointia kehitettiin Visit Finlandissa erillisellä hankerahoituksella vuosina 2015–2018. Visit Finlandin hallinnoimalla Luova matka -hankkeella kehitettiin kansainvälistä kulttuurimatkailua tuomalla luovien alojen sisältöjä ja toimijoita matkailutuotteisiin sekä Suomen destinaatiomarkkinointiin. Toimenpiteillä edistettiin luovien alojen toimijoiden työllistymistä matkailualalle sekä alojen välistä yhteistyötä niin yksittäisten toimijoiden kesken alueellisesti kuin valtakunnallisesti kulttuuriviennin yhteistyön kautta.

Luova matka -hankkeen yhtenä lähtökohtana oli se, että matkailun ja luovien alojen vientitoimenpiteitä toteutettiin erillään kansainvälisillä markkinoilla. Hankkeessa pilotointia tehtiin erityisesti taiteen tiedotuskeskusten, kuten Frame – Contemporary Art Finlandin ja Music Finlandin kanssa. Piloteissa yhdistettiin resursseja näkyvämpien tuloksien aikaansaamiseksi.

Hanke osoitti, että luovat alat voivat saada matkailun tuella lisänäkyvyyttä ja uusia yleisöjä kansainvälisillä markkinoilla. Matkailuala puolestaan kaipaa luovien alojen erottuvia sisältöjä. Kansainvälisissä kulttuuritapahtumissa, jotka toimivat myös kulttuurivientitapahtumina, pystytään tavoittamaan kulttuurista kiinnostuneita yleisöjä eli kulttuurimatkailun potentiaalisia kohderyhmiä. Matkailun ja luovien alojen vientitoimenpiteiden yhteistyössä keskeistä on riittävän pitkä suunnittelun aikajänne, jonka aikana löydetään keinoja yhdistää matkailu soveltuvalla tavalla osaksi suomalaista kulttuuria kansainvälisellä markkinalla esittelevään tapahtumaan tai kulttuuri osaksi Suomen matkailun edistämistilaisuutta.

Kulttuurimatkailun kansallista koordinaatiota ja Euroopan neuvoston kulttuurireittitoimintaan liittyvää yhteistyötä on vahvistettu hanketyöllä. Museovirasto on vuosina 2020–2022 toteuttanut kulttuuriperinnön ja matkailun yhteistyön tiivistämiseen tähänneitä hankkeita. Museovirasto on osallistunut hanketyön puitteissa Euroopan neuvoston kulttuuri- reittejä koskevan laajennetun osittaissopimuksen kansallisiin koordinoitimiin yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa.

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Meritullinkatu 10
PL 29, 00023 Valtioneuvosto
p. 0295 16001
okm.fi

ISSN 1799-0351 PDF
ISBN 978-952-263-811-3 PDF